

DPN 5314

Title: प्रयोगरत्न दशकर्म PRAYOGA RATNA DASAKARMA

Run. No. 6005

Cat. No. 139

Micro. No.

Subject कर्मशास्त्र संहिता Rituals Religion: Hindu / Bauddha

Language: Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 10.4 x 21 Missing 1, 57-55 Folios Lines (in a page) 11

Compl. / Incompl.

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor -

Date: NS / SS / VS / KS -

Ruler / place -

Script: New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

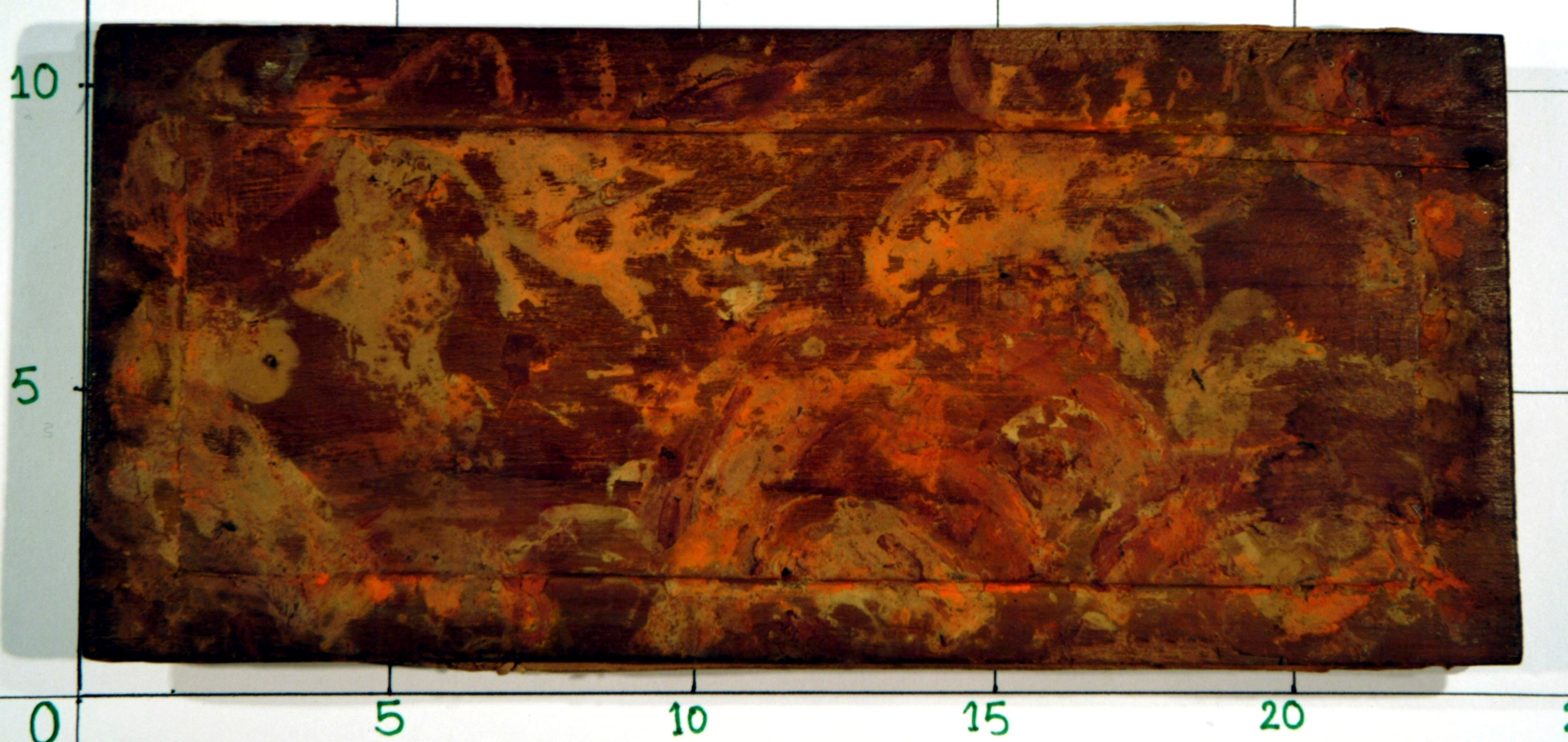
Material: palmleaf / paper / thiyasaphu / reverse side yellow

Condition: fine / damaged by worms, rats, water / Beginning and end folios missing.

Beginning, colophon, post-colophon:

इति देवकोत्थापनविधिः ।

CENTIMETERS

20

15

10

5

0

CENTIMETERS

१२८ प्रयोगरत्न दशोत्तम

तस्मिन्नष्टदले॥ उं गणनीता भवम॥ उं भुवः स्वः श्रीमन्नगणपतये सिद्धि युद्धि सद्गितस
 वादनसायुधपरिवारद्वारागुरुद्वारि॥ उं भुवः स्वः श्रीमन्नगणपतये नमः॥ आवा
 हयामि॥ एवं सर्वत्र ज्ञेयं॥ उं भु० आसनं समर्पयामि॥ उं भु० पार्थ समर्पयामि॥ उं भु० अ
 र्धं समर्पयामि॥ उं भु० स्नानं समर्पयामि॥ अर्घ्यं वा मत्तस्नानं॥ ययः पृथिवी मही॥ प्रयत्ना
 नां ते शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि॥ उं दक्षिणा शो रिषत्॥ उं भु० दक्षिणस्नानं समर्पयामि॥ उं
 एतं मिमिक्षे द्रव्यं॥ उं भु० घृतस्नानं समर्पयामि॥ मधुवाता षधीः॥ मधुनक्त पिता॥ म
 धुमात्रोत्तुनः॥ उं भु० मधुस्नानं समर्पयामि॥ उं आप्यायस्व समेतु गये॥ उं भु० शर्क
 रास्नानं समर्पयामि॥ शर्करास्नानं ते शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि॥ उं भु० आवमनीयं स
 मर्पयामि॥ उं भु० वर्खं समर्पयामि॥ गणपतये नमः॥ उं अर्चकं सर्वं समर्पयामि॥ य
 तौ पवीतं परमं यत्त्रिं प्रजायति र्यत्सहजं पुरस्तात्॥ आयुष्यमर्घ्यं यत्निर्मुक्त्वा
 भ्रंयतौ पवीतं दलमस्तु तेजः॥ उं भु० यतौ पवीतं समर्पयामि॥ उं भु० उत्तरीयव

10

15

20

25

30

20

स्रसमर्पयामि॥ उं न्नागधवीत्र. यत्ता॥ उं भू. गधसमर्पयामि॥ उं अश्वत्थममर्पयामि॥ दरी॥
 उं भू. अश्वत्थानसमर्पयामि॥ याः॥ फलिनै. हसः॥ उं भू. पुष्पसमर्पयामि॥ उं धरासि.
 त्तमम॥ श्रीमन्महागणपतये नमः॥ यं समर्पयामि॥ उं अग्नि ज्योतिर्ज्योति. ज्योति.
 स्वाहा॥ श्रीमन्महा. दीपसमर्पयामि॥ नैवेद्यं गृह्यतां देव भक्तिमेव लोकरु॥ इति स्तुतिं
 मेवरं देहि परत्रैव परीगतिं॥ शर्करा खंडखाद्यानि दधि क्षीरघृतानि च॥ आहारं
 भक्त्योर्जावनैवेद्यं प्रतिगृह्यतां॥ श्रीमन्म. नैवेद्यं समर्पयामि॥ इदं फलमया देव स्वा
 पितं पुरतस्तुवा॥ तेन मे सप्तत्वावाप्तिर्भवेज्जन्मनि॥ श्रीमन्म. फलं समर्पयामि॥
 सुगी फलं मददियं नागवल्लीदलैर्युतं॥ कर्पूरेण समायुक्तं तालवलेपितं
 गृह्यतां॥ श्रीमन्म. तालवलेपितं प्रतिगृह्यतां॥ समर्पयामि॥ उं हिरण्यगर्भः सम

15

10

5

.वेम॥ उं भू. भुवः स्वः श्रीमन्महागणपतये नमः॥ दक्षिणं समर्पयामि॥ एतान्यत्रगं
 धपुष्पधूपदीनैवेद्यफलतांदलदक्षिणा श्रीमन्महागणपतिः प्रीयतां नमः॥ अथ
 विशेषार्घ्यः॥ भजने निक्षिपेत्तैर्यफलपुष्पासनान्वितं॥ सर्वदत्तं न तो दद्यात्स्वर्गार्थं
 मनुजैर्म॥ ॥ रत्नरत्नगणधरा अक्षत्रै लोकरत्नक॥ भक्तानामभयकर्ता भानाभवभ
 वार्णवान्॥ दैमानुर कपासिंधोषणानुराग्रजप्रभो॥ वरदस्त्ववरं देहि वां किं न वां कि
 तार्थद॥ गृह्णार्घ्यमिदं देव सर्वदेवनमस्कृतं॥ अनेन फलदानफलदीप्तसदामम
 ॥ श्रीमन्महागणपतये नमः॥ विशेषार्घ्यं समर्पयामि॥ ॥ अथ प्रार्थना॥ ॥ विघ्ने श्वरा
 वरदाय सुरप्रियाय लंबोदराय सकलाय जगद्धिताय॥ नागाननाय अतिथस्तुति
 भविताय गौरीसुताय गणनाभने नमस्ते॥ भक्तार्तिनाशनघराय गणेश्वराय स
 वेश्वराय सुभद्राय सुरेश्वराय॥ विघ्नाधराय विक्रपाय वदामनाय भक्तप्रसन्नव

0 cm.

5

10

15

20

25

20

रदायनमोनमस्ते॥ नमस्तेवह्मरूपायविष्णुरूपायनेनमः॥ नमस्तेरुद्ररूपायनमस्तेव
ह्मवारिणे॥ भक्तप्रियामदेवायनमस्तुभ्यविनायका॥ त्वं वैदरनमस्तुभ्यसततमोदकप्रि
य॥ अविष्टं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥ ॥ इति नमस्कारः॥ ॥ इति श्रीप्रयोगरत्ने गणे
शयजनं॥ ॥ अथ पुष्पाहवावनं तत्रैव॥ ॥ महीधोरिति भूमिस्थः॥ ॐ महीधोरः पृ
मभिः॥ ॐ ॐ स्वधयः समितियवान्॥ ॐ स्वधयः सः मसि॥ आजिप्रकलशमहीति
कलशं स्थापयेत्॥ आजिप्रकलशः इयिः॥ वरुणस्यो ज्ञेयमिति जलपरयि
त्वा॥ वरुणस्यो ज्ञेयः सीद॥ गंधद्वारमिति गर्धनिपेत॥ गंधद्वारादुराधरुषां नित्यपु
ष्टाकरेभिर्णा॥ ईश्वरि सर्वभूतानां तामिहोपहृयाभ्य॥ याः ॐ षधीरिति सवैष
धीः॥ याः ॐ षधीः सः सप्तवा॥ कांडात्कांडादिति द्वी॥ कांडात्का॥ अश्वत्थे वो

15

10

5

निषदनमिति यवयत्नवान्॥ अश्वत्थे वीनिः रुमम्॥ सोनाय धि वीति यवसप्तयामदः
॥ सोनाय धि वीः प्रधाः॥ याः फलिनीरिति फलं॥ याः फलिनीर्याः रुसः॥ परिव्राजप
तिरिति यवराजानि॥ परिव्राजपतिः कः शुभे॥ हिरण्यगर्भ इति हिरण्ये॥ हिरण्यगर्भः स
धेम॥ युवा सुवासा इति वस्त्रेण रक्तसूत्रेण नववेशयेत्॥ युवा सुवासाः परिवीन
आगात्स उश्रेया भवति जायमानः॥ नधीरासः कवय उन्नयंति साधो मनसा देव
यंतः॥ पूर्णादिविरिति धान्यपूर्णमुपरि यात्र न्यसेत्॥ पूर्णादिविषः कृते॥ तउपरि
तत्त्वामितीति वरुणमावाहयजयेत्॥ तत्त्वामितीति मुनः शेषकृषिः त्रिष्टु
ष्टुष्टुः वरुणे देवता वरुणा वाहने विनिर्योगः॥ तत्त्वामिः प्रमोषीः॥ वरुणमा
वाहयामि॥ वरुण इहा गच्छ इति च॥ वरुणाय नमः आसन्नं समर्पयामि॥ व
रुणाय नमः पार्श्वं समर्पयामि॥ वरुणाय नमः अर्घ्यं समर्पयामि॥ वरुणाय न

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

मः पंचाक्षरं स्नानं समर्पयामि॥ वरुणाय नमः शुद्धोदकं स्नानं समर्पयामि॥ वरुणाय
नमः गर्भं समर्पयामि॥ वरुणाय नमः अक्षतान् समर्पयामि॥ वरुणाय नमः पुण्याणि
समर्पयामि॥ वरुणाय नमः क्षयं समर्पयामि॥ वरुणाय नमः दीपं समर्पयामि॥ वरु
णाय नमः नैवेद्यं समर्पयामि॥ वरुणाय नमः फलीफलं समर्पयामि॥ वरुणाय
नमः तीक्ष्णं समर्पयामि॥ वरुणाय नमः दक्षिणीं समर्पयामि॥ एतान्यत्र गर्भपु
ण्यक्षयदीपनैवेद्यफलतीक्ष्णदक्षिणवरुणः सांगः सपरिवारः प्रीयतां नमः
॥ नतः कलशस्थं धृगंगाया बाहुन॥ ॥ सर्वसमुद्राः सरितस्तृतीया निजलदान
दाः॥ आयान्तु यजमानस्य उरि नक्षयकारकाः॥ नतः कलशभिर्मंत्रण॥ कलसस्य
मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रिताः॥ मूले तस्य स्थितौ ब्रह्मामध्ये मातृगणाः स्मृताः

15

10

5

॥ कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्त द्वीपा वसुंधराः॥ ऋग्वेदे यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वणः॥
अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशान्तु समाश्रिताः॥ नतः कलशप्रार्थना॥ देवदानवसेवादे
मथ्यमाने महोदधौ॥ उत्पन्नौ सितदार्ढ्यं भविष्यते विष्णुना स्वयं॥ त्वन्नो ये सर्वतीर्थानि देवाः स
र्वे त्वयि स्थिताः॥ त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणप्रतिष्ठिताः॥ शिव स्वयं त्वमेवासि विष्णु
स्त्वं वप्रजापतिः॥ आदिन्यावसवोरुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः॥ त्वयि तिष्ठन्ति सर्वे पितृ
कामफलप्रदः॥ त्वत्प्रसादादिर्मयर्हं कर्तुमीह महोदधे॥ सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो
भव सर्वदा॥ अवनीकृतजानुर्मंडलः कमलमुकुलसदृशर्मजालेशिरस्थाधाय दक्षिणे
नपाणिना सुवर्णयुक्तं कलशं धारयित्वा दीर्घनागानघांगिरयस्त्रीणि विष्णुपदानि
व॥ तेनायुः प्रमाणेन पुण्यं पुण्याहं दीर्घमायुरस्तु॥ नतो ब्राह्मणवत्तु श्रेयं रक्षा
तद्वत्सिद्धिं लक्षयेत्॥ ॥ शिवायः सन्निति भवंतो ब्रूवन्तु॥ सन्तु शिवाय दत्तब्राह्मणः

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

15

ने वा सो दाः सोमयतिरन आयुः॥८॥ इतिर्मत्रैर्वीक्षणयजमानमलके असनाः क्षियेयुः
 ॥ न तो र्मजलिपुटो यजमानः इति वदेत् ॥ व्रतजपनिमत्तयः स्वाध्यायः क्रतुर्दयादममान
 वसिष्ठानी सर्वे वां ब्राह्मणः समाहितमनसः स्तनः ॥ यजमानः प्रसीदंतु भवंतः ॥ ब्राह्मणः
 प्रसन्नास्तः ॥ यजमानः कलशजलं लोकरनामया वै क्षियेत् ॥ उं शांतिरस्तु ॥ पुष्टिरस्तु
 ॥ तुष्टिरस्तु ॥ वृद्धिरस्तु ॥ अविघ्नमस्तु ॥ आयुष्यमस्तु ॥ आरोग्यमस्तु ॥ शिवं कर्मास्तु ॥ क
 र्मसमृद्धिरस्तु ॥ वेदसमृद्धिरस्तु ॥ शास्त्रसमृद्धिरस्तु ॥ धनधान्यसमृद्धिरस्तु ॥ धर्मसमृ
 द्धिरस्तु ॥ पुत्रपौत्रसंपदस्तु ॥ इष्टसंपदस्तु ॥ अरिश्चनिरशनमस्तु ॥ यत्पापं रोगं अशु
 र्भं अकल्याणं तदुरे प्रनिरुत्तमस्तु ॥ विपदे वतुष्यदेभ्यः शुभं भवतु ॥ यच्चैयत्नदस्तु
 उत्तरे कर्मण्यविघ्नमस्तु ॥ उत्तरोत्तरमहर्हरवृद्धिरस्तु ॥ उत्तरोत्तरः क्रियाः शुभाः शो
 भनाः संपद्यन्तां ॥ तिथिकरणमुद्रुर्न नक्षत्रशुक्लग्रहसंपदस्तु ॥ तिथिकरणमुद्रुर्न

10

5

नक्षत्रग्रहलगाधिदेवताः प्रीयतां ॥ तिथिकरणमुद्रुर्न नक्षत्रशुक्लग्रहसंपदस्तु ॥ तिथिकरणमुद्रुर्न
 ॥ उर्गायां च ल्यौ प्रीयतां ॥ अग्निपुरोगा विष्णुदेवाः प्रीयतां ॥ इंद्रपुरोगा मरुद्गणः प्रीयं
 तां ॥ वसिष्ठपुरोगा ऋषिगणः प्रीयतां ॥ माहेश्वरपुरोगा उमा मातरः प्रीयतां ॥ अरंध
 तीपुरोगा एव पत्न्यः प्रीयतां ॥ विष्णुपुरोगाः सर्वदेवाः प्रीयतां ॥ आदित्यपुरोगाः सर्वे
 ग्रहाः प्रीयतां ॥ ब्रह्मवब्राह्मणाश्च प्रीयतां ॥ श्रीसरस्वती प्रीयेतां ॥ अन्नमेधे प्रीयेतां ॥ भग
 वती कात्यायनी प्रीयतां ॥ भगवती माहेश्वरी प्रीयतां ॥ भगवती वृद्धिकरी प्रीयतां ॥ भग
 वती सिद्धिकरी प्रीयतां ॥ भगवती तुष्टिकरी प्रीयतां ॥ भगवती पुष्टिकरी प्रीयतां ॥ भगव
 ती कृद्धिकरी प्रीयतां ॥ भगवा स्वामी महासेनः प्रीयतां ॥ सर्वकृत्वदेवताः प्रीयतां ॥ व
 ह्निरपत्यागः ॥ ह्नाश्च ब्रह्मविष्णुः ॥ ह्नाश्च परियथिनः ॥ ह्नाश्च विघ्नकर्त्तारः ॥ शत्रवः परा
 भवयांतु ॥ शार्प्यांतु यो शणिः ॥ शार्प्यांतु पापार्णि ॥ शार्प्यां नितयः ॥ पुनः तावदावैजलेः

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

निपेत॥ शुभानि वर्जनी॥ शिवा आपः संतु॥ शिवा क्रतवः संतु॥ शिवा उं षडयः संतु॥ शि
 वावनस्पतयः संतु॥ शिवाग्रयः संतु॥ शिवा आकृतयः संतु॥ शिवा अतिथयः संतु॥ अहोरा
 त्रेशिवेष्टानां॥ ॥ निरुमेनिका-व्यनाम॥ निरुमेनिका मेनः पर्जन्यो वर्षति निरुमेनिका मे
 वेनत्र पर्जन्यो वर्षति यत्रैतेन यज्ञेन यज्ञं ते कववस्यो न उं षडयः पथ्यतामिति पथ्यवस्यो
 वेनत्रौ षडयः पथ्यते यत्रैतेनेयसेन यज्ञं ते योगक्षेमो नः कव्यतामिति योगक्षेमो वेनत्र
 कव्यते यत्रैतेन यज्ञं तेन साग्र्यैतेन यज्ञेन यज्ञं तेन सः प्रजानां योगक्षेमो भवति
 ॥ ॥ शुक्रांगारक उधरुह स्पतिशने श्वररा ऊकेनु सोम सहित आदिन्यपुरोगाः सर्वे
 हा प्रीयतां॥ भगवान् नारायणः प्रियतां॥ भगवा-स्वामि महासेनः प्रियतां॥ ॥ पुण्यह
 का ला-न्नाविष्टे॥ वावतामिति विष्टाः॥ वास्यं पुण्यं महद्यस्य पुन्यादनकारकं॥ वे
 दवसोऽनवनिर्गतं पुण्यं हवतु नः॥ भोवास्तुः मम गदे अमुककर्मस्थं कर्म

15

10

5

णः पुण्यं भवतोऽवतु॥ उं पुण्यं इति प्रतिवर्तनं विवदेत्॥ पुनर्नुमादेवज-हिमा॥
 सयः कामयेत महत्यामुयामि न्युदगयन आर्यमाण पसे पुण्यं हवदशाहमुयस इती
 भवौ उवरे कः॥ सेवमसे वासवौ षडं फलानीति संभ्रमपरि ससुखपरि निष्पाद्यमुपस
 माधायावता ॥ ६०॥ संस्तुत्य पु०॥ सानसत्रेण म०॥ सन्निभजुहोति॥ ॥ पथिवा मुष्टना
 यां तु यकल्याणं पुराकृतं॥ कृषिभिः सिद्धं धर्वं सत्कल्याणं ववतु नः॥ भोवास्तुः म
 म ग० कल्याणं भवतोऽवतु॥ उं कल्याणं इति वि॥ यद्येमां वा-धनी॥ अथार्धयोः प्रति
 गरोरात्तुरिमे यजमाना भद्रमेभ्यो यजमाने भरितिकल्याणमेवैनं आनुष्ये वावो व
 दति॥ ॥ सागरस्य यथा वृद्धिर्महान् कल्याणमिति कृता॥ संपूर्णं सुप्रभावावतां कृ
 प्रववतु नः॥ भोवास्तुः कर्मणः कृद्धं भवतोऽवतु॥ उं कथं तं॥ सत्रस्य कृद्धि
 ति॥ न उन्नरस्य हविर्जनस्य जघन्या र्यं कृ बया ॥ सामाभिगार्थं तिसत्रस्य कृद्धि
 रिति राद्धिमेवैनं दभुतिष्ठं नुन्नरवेदे वै नराया ॥ श्रीणा विनरं तु कृतं नरं॥ य

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

इत्तरस्य रुचिर्जनस्य जघन्या रूपा रूपा गन्मज्योतिरमृता अभूमेति ज्योतिर्वीर्ये भवेत्
 नमृता भवन्ति ये सत्रमाने दिव्ययथिया अथारुहमिति दिववा एते यथिया अथारुह
 नित्ये सत्रमाने विदामे देवानि निविदं निहि देवा स्वज्योतिरिति विनिर्धनमुपावयन्ति
 स्वर्त्तज्योतिस्त्वेते भवन्ति तद्यदेवैतस्य सा मोरूपं तदेवैते भवन्ति ये सत्रमाने ॥ स्वस्व
 स्तुमाविनाशाया पुण्यकल्याण उद्दिता विनायकप्रिया नित्यं तां स्वस्तिं भवन्ती ब्रुवन्तु
 ॥ ॐ आं युष्मन् स्वस्ति ॥ ३ ॥ ॥ स्वस्ति नः ईशो दधातु ॥ गन्तुं यत्ताय गन्तुं यत्ता पतयत्
 ति गन्तुं ह्येष यत्ता ये स्वस्ति गन्तुं यत्ता यत्ता ये यीमत् स्वस्ति सः स्वदेवी स्वस्ति रस्तु नः
 स्वस्ति रस्तु नः स्वस्ति र्मातुषेभ्य इति स्वस्ति नो देव वारस्तु स्वस्ति र्मनुष्येभ्यो देवैर्न दा
 हो भंजि गन्तुं भवन्ति दन्तो धीनो यं यत्ता देव नो दं यजन्ति ये देवैर्न दाह शत्रो अस्तु हि
 पदं शवतु यददन्ते शवका दद ६ सर्वथा वदिया वै ववन्तु ध्यात्वा एवैत यत्ता

15

10

5

सः स्वगता हं करोति तस्मादाहं नी अस्तु हि पदं शवतु यदद ॥ समुद्रमथना जाता ज
 गदानंदकारका हरिप्रयावमां गन्तानां श्रियं प्रकृवन्तु नः ॥ भो ब्रह्मणः मम गृहे अमुकक
 मां स्वस्ति कर्मणः श्रीरस्तु भवन्ती ब्रुवन्तु ॥ ॐ अस्तु श्रीः ॥ श्रीश्चनेन श्रीः ॥ ॥ ॥ नेमो हतत द
 जेदसोः पार्वतस्तु मे ये तर्हि दाता य एण रज्यामि वै वप्रापार रज्यामि वरु वै प्राप्नोति य
 एवं विद्वानेने नयसे नयजेने तस्मादापते नयसे नयजे तस्य एके कएवान् वीना
 हं पुरी गृही भवन्ति ते नो ह्यस्यानुपवाधा श्रीर्भवन्ति ॥ यत्कृतं पुण्याह वावर्नतु
 पविश ब्राह्मणं नां वचनां श्रीविश्वेश्वरप्रसादात् सर्वविधैः परिपूर्णमस्तु ॥ अथाग्निर्वै
 को वशिष्ठकलशो दकेन ॥ ततो वामान् पत्नी मुपवेश्यामि वै कं ऊर्यात् ॥ ततः कुशा
 ग्रैः स पत्न्यैर्विधै रग्निर्वै युः ॥ आयोहिष्ठेत्यादिर्मन्त्रैः ॥ तत्रक्रमः ॥ आयोहिष्ठा ॥ व
 रुणस्यो तं सीद ॥ तानारमिद्रं त्रिंशः ॥ भगवन्तेन स्याम ॥ इदमायः प्रवन्तु ॥ स
 पुत्रस्य त्नां भव ॥ पुननुमादि हि मा ॥ आयो यस्वस मे गवै ॥ यवन य स रि

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

शिमेरो श्री. त्रम॥ देवस्य त्वात्. अश्विनो र्भेष. वामि॥ अश्विनाने जसा. यमा वि श्वानि देव
 स. सुव॥ धामरु दगिर. मुने॥ त्वय विष्ठा. त्मना॥ अत्र यत्ते न स. यदे॥ या नार्श भव
 नितेन ब्राह्मणे वै न मे तदभिषि वति॥ १॥ औ ड्वर भवति ते न स्त्रीभिषि वति त्वं न वा ऊ
 र्व ड्वर उ गै स्वया वदै पुरुषस्य स्वं भवति नैव ता वदश नायति ते नो र्त्त तस्मा रौ ड्व
 वरे ए स्त्रीभिषि वति॥ २॥ न्यग्रोध पाद भवति ते न मि श्रो राज न्योभिषि वति॥ यद्रि वै
 न्यग्रोधः प्रतिष्ठि तो मित्रे ए वै राज न्यः प्रतिष्ठि तस्मा त्रै यग्रोध पादे न मि श्रो राज
 न्योभिषि वति॥ ३॥ अश्वत्थ भवति ते न वै श्योभिषि वति स देवा अश्वत्थे तिष्ठत इन्द्रो
 मरुत इ पा र्मत्रय त त स्मा दाश्वत्थे न वै श्योभिषि वति॥ ४॥ सर्व सुर भ्यं मर्दनं भव
 ति परमो वा एष गंधीयत्सर्व सुर भ्यं मर्दनं गंधे नै वै न मे तदभिषि वति॥ ५॥ यद्वै
 व कल्यां जुहोति प्रा ण वै कल्यां अमृतमु हं प्रा णं अमृते नै वै न मे तदभिषि व

॥२॥

10

ति॥ ६॥ सर्वेषां वा एष वेद नीं र सो यत्ता म सर्वेषा मे वै न मे तद्वे दानां र से ना मभिषि
 वति॥ ७॥ अमृताभिषे को रू॥ ॥ इत्यभिषेकः॥ ॥ ततः सु वासिनी भिनी रं जनं कुर्यात्
 ॥ ततः आयु र्धर्मत्रयः॥ ३॥ आयु र्धर्मवर्षमिति रु व स्य दश स्रविः उल्लिख श
 करी विष्णु र्धं दासि हिरण्यं देवता जये विनियोगः॥ आयु र्धर्मवर्ष. माम्॥ ततः प्र सा
 णं सि. मायुः॥ यदा वर्धं दाशा. सम॥ ॥ इत्यायु र्धर्मकरणं॥ ॥ इति श्री प्र योग रत्ने
 पु ण्य ह वा व ने॥ ॥ अथ मान का य जनं॥ यव पुं जे ष्वो वा स्यात्करणं पुं जे षु मान
 काः॥ आवाहनादि कं कार्य नासां तत्रै व यं डितैः॥ मान प्रत्येकं य जयेत्॥ ताश्चा गौ
 रीय आश वी मेधा सा वि त्री वि जया जया॥ देव से ना स्रधा स्वाहा मान रो लो क मान रः
 ॥ इतिः पुष्टि स्था तुष्टि आत्मनः कुल देवताः॥ गणेशे ना धिका ह्ये ना व द्वा र्ज्याश्च
 तुर्दश॥ ॥ अथ रजा प्र कार रू॥ रजो य करणं न्यु य क ल्य प्रा णु र्वा ड य वि

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

शकुशयवजवा न्यादाय अथे न्यादिग्रहयज्ञागन्यागणपतिसहितगौर्यादिवतुर्दश
 मातृकायजनमर्हकारिण्येति संकल्पः ॥ असनैः उर्ध्वः स्वः गणपतये इहागच्छ
 तिष्ठ ॥ एवंप्रणे ॥ शवि ॥ मेधे ॥ सावित्री ॥ विजये ॥ जये ॥ देवसेने ॥ स्वर्धे ॥ स्वाहे ॥ मातृ
 ॥ धृति ॥ पुष्टि ॥ तुष्टि ॥ आत्मक लदेवने ॥ गणेशेनाधिकगौर्यादिवतुर्दशमातृकाभ्यो
 नमः ॥ आवाहयामि ॥ ततो मनोज्ञैरिति प्रतिष्ठाप्य ॥ गणेशेनाधिकगौर्यादिवतु
 र्दशमातृकाभ्यो नमः ॥ आसनं समर्पयामि ॥ ग. पार्थस. ॥ ग. अर्धसम. ॥ ग. आव
 मनीर्यस. ॥ ग. यं यामृतलानं स. ॥ ग. शुद्धीदकलानं. ॥ ग. गंधं स. ॥ ग. असर्वास.
 ॥ ग. पुष्पाण स. ॥ ग. धूपं स. ॥ ग. दीपं स. ॥ ग. नैवेद्यं स. ॥ ग. फलं स. ॥ ग. तौक्
 लस. ॥ गणेशेनाधिकगौर्यादिवतुर्दशमातृकाभ्यो नमः ॥ दक्षिणं समर्पयामि ॥ अ
 त्सर्वत्र गणेशयज्ञोक्तानां धादिर्मन्त्रान्यठेत् ॥ एता न्यत्र गंधपुष्पधूपदीपनैवेद्य

॥१०॥

10

फलतीत्यदक्षिणगणेशेनाधिकगौर्यादिवतुर्दशमातरः प्रीयतां नमः ॥ समख्ये देव्या
 • संहति ॥ अनेन पुण्याजलिः ॥ आयुतुमातरः सर्वेषां जातु कृतु कामदा ॥ कुलवर्धमायुताने
 वप्रसन्नाकुलवर्द्धयेत् ॥ इति नमस्कारः ॥ इति प्रयोगरत्ने मातृकायजनं ॥ अथ चत
 मातृकायजनं ॥ पंचपासपवाक्यादि तैत्तिरीयचतुर्थस्तोत्रं ॥ कीर्त्तिलक्ष्मीर्धृतिर्मेधासिद्धिप्र
 क्षोसरस्वती ॥ मांगल्यैषु प्रयुज्येताः सदैता चतुर्मातरः ॥ कंठदेशेतिर्यगैकाततः यजन
 मारभेत् ॥ वसोः पावित्र्यमसि शन. सुखा ॥ चतुर्मातरः इहागच्छ तद्गतिं चत ॥ मातृकाव
 त्पजनं ॥ इति वसो ज्ञाया ॥ अथ नोदी आह ॥ ततः यवाक्षतजलं करे गृहीत्वा ॥ स
 त्पवसु संज्ञिका विश्वेदेवाः ॥ उर्ध्वः स्वः इदं वः पार्थपादावनेजनं पादप्रक्षालनं दक्षि
 ः ॥ अमुकगोत्राः मातृपितामही प्रपितामहाः नो दीमुखाः ॥ उर्ध्वः स्वः इदं वः पार्थपा
 दावनेजनं पादप्रक्षालनं दक्षिः ॥ गोत्राः पितुः पितामहप्रपितामहाः नो दीमुखा

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

ः भ० वृद्धिः ॥ द्वितीयगोत्राः मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहाः नादीमुखः सपत्नीकाः भ०
 वृद्धिः ॥ आवय ॥ अपउपस्य श्यने चार्था ॥ प्राणनायकदेशकालीसंकीर्त्त ॥ अमुकक
 र्मात्मेकर्मणविश्वेदेवैः पूर्वकसौकल्यकेनविधिनानादीश्राद्धमहंकरिष्ये ॥ सत्यसंज्ञि
 कानांविश्वेष्वादेवानां भ० भुवः स्वः इमे आसने वीनमः ॥ नादीश्राद्धेक्षणः क्रियतां तथा
 प्राप्नुतां भवतौ प्राप्नुवावः ॥ गोत्राणां मातृपितृमहीप्रपितामहीनां नादीमुखीनां भ०
 भुवः स्वः इमे आसने वीनमः नादीश्राद्धेक्षणः क्रियतां तथा प्रा० वः ॥ गोत्राणां पितृपि
 तामहप्रपितामहानां नादीमुखानां भ० भुवः स्वः इमे आसने वीनमः नादीश्राद्धेक्षणौ
 क्रियतां तथा प्राप्नुवः ॥ द्वितीयगोत्राणां मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहानां सप
 त्नीकानां भ० भुवः स्वः इमे आसने वीनमः नादीश्राद्धेक्षणः क्रियतां तथा प्राप्नुतां भव
 तौ प्राप्नुवावः ॥ ततः गंधादिदानं ॥ अत्राः पातु ॥ गंधाः पातु ॥ अक्षताः पातु ॥ पुष्पा

॥ ११ ॥

10

अत्रनापसथ ॥ तिलस्नानेयवाएवा सधास्नाने स्नाहासदः ॥ स यजानुनिपाताभावः ॥ प्राप्नुवतु यत्किञ्चिद् ॥

5

एषानु ॥ सत्यवसुसंज्ञिकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यः इदं गंधाघर्वनं स्नाहासं यश्नो वृद्धिः ॥ एवं
 अत्राः पातित्यादि पूर्ववत् ॥ गोत्राभ्यः मातृपितामहीप्रपितामहीभ्यः नादीमुखीभ्यः इ
 दं गंधाघर्वनं ॥ गोत्रेभ्यः पितृपितामहप्रपितामहभ्यः वः इदं गंधाघर्वनं ॥ द्वितीयगोत्रेभ्यः
 मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहभ्यः नादीमुखीभ्यः सपत्नीकेभ्यः इदं गंधाघर्वनं स्ना
 हासं यश्नो वृद्धिः ॥ सत्यवसुसंज्ञिकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यः दास्यमान् प्रोक्षणयुग्ममो
 जनापर्याप्तमन्नं अमृतरूपेण स्नाहासं यश्नो वृद्धिः ॥ गोत्राभ्यः मातृपितामहीप्र
 पितामहीभ्यः नादीमुखीभ्यः दास्य ॥ गोत्रेभ्यः पितृपितामहप्रपितामहभ्यः ना
 दीमुखीभ्यः दास्य ॥ द्वितीयगोत्रेभ्यः मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहभ्यः ना
 दीमुखीभ्यः सपत्नीकेभ्यः दास्य ॥ सत्यवसुसंज्ञिकाविश्वेदेवाः प्रीयन्तां ॥ गोत्राः मातृ
 पितामहीप्रपितामहप्रीयन्तां ॥ गोत्राः मातृपितामहीप्रपितामहप्रीयन्तां ॥ गोत्राः

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

पितृपितामहप्रपितामहप्रायतां॥पितामहप्रायतां॥पितामहप्रायतां॥पितामहप्रायतां॥
 पितृकाः प्रायतां॥सत्यवसुसंज्ञिकेभ्योविष्णवेभ्योदेवेभ्यःकृतैस्तत्तादीश्राद्धस्यफलप्रति
 ष्ठासिधर्थं॥सामलकयवमलानिष्कयणीदक्षिणीदातुमहमुत्सजेत्॥गोत्राभ्यःमातृपि
 तामहीप्रपितामहीभ्यःनादीमुखेभ्यःकृतैस्तत्तादीश्राद्धस्यफलप्रति
 ष्ठासिधर्थं॥सामलकयवमलानिष्कयणीदक्षिणीदातुमहमुत्सजेत्॥उपास्येगाय
 सने॥वाजेवाजेवनयानैः॥यत्कृतंतादीश्राद्धस्यनातिरिक्ततदुपविष्टब्राह्मणो
 ववनात्श्रीभवानीशंकरप्रसादात्सर्वविघ्नैःपरिहृतमस्तुअस्तुपरिहृतम्॥॥इ
 तिनादीश्राद्धं॥॥इतिश्रीप्रयोगरत्नेसकलकर्मयोगिगणेशपूजादिसमाप्त
 म॥॥अथाचार्यादिवरणं॥अमुकगोत्रःअमुकप्रवरःअमुकशर्मायजमान

॥१२॥

10

॥अमुकगोत्रंअमुकामुकशर्माणं ब्राह्मणं॥अमुककर्मल्लेकर्मणिआचार्यत्वेनतामहं
 वणेवने॥स्मीतिप्रतिवचनं॥आचार्यस्तुयथास्वर्गेशादीनांवरुणस्यनिः॥नयान्वममयते
 स्मिन्नाचार्योभवसुव्रत॥एवमेवगोत्राद्युच्चार्यप्रसादस्यकल्लिजंवरणंकार्यं॥यथा
 वनुमुखीब्रह्मासर्वकर्मविशारदः॥तयान्वममयतेस्मिन्ब्रह्माभवद्विजोत्तम॥अस्याग
 स्थनिष्ठतौभवन्तौभार्थितामया॥सुप्रसन्नाःप्रकर्तव्यंशीतिर्द्विविधैर्वक्॥नानाना
 मगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्यःकृतैस्तैस्तन्नामहं वणे॥॥इतिआचार्यवरणं॥अथकुश
 कंडिका॥आवाग्यप्राणनायम्यपवीत्रपाणिः॥देशकालौसंकीर्त्य॥अमुककर्मल्लेकर्म
 णिपंवभूत्संस्कारानहंकरिष्ये॥तदंगत्वेनाग्निस्त्वापनमहंकरिष्ये॥स्वडित्वाद्यैः॥दर्भैः
 परिसंस्तु॥गोमयेदकेनोपलिप्य॥सुवारेणोजित्य॥अनामिकागुहाभ्यामुद्धृत्या
 दकेनाभ्युक्ष्य॥अग्निमुपसमाधाय॥स्वडित्वाग्नेयदिशिस्तुप्य॥अग्निंरुतंउदिह॥

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

अनेन स्वाभिमुखमग्रि पात्रादिकरेत् ॥ दक्षिणेनोत्र स्वासनं प्रागुत्तराग्रमासनमासीर्य ॥
 स्मिन् हवनाख्ये कर्मणि त्वं ब्रह्मा भव ॥ भवामीति प्रतिवचनं ॥ अग्नेः उत्तरतः प्रणीतार्थमुत्त
 राग्रमासनद्वयनिधाय ॥ सोदकां प्रणीतां दिनीयासने स्थाप्य ॥ कुशैः प्रदक्षिणमग्निं परितो
 र्य ॥ अथ विदासाद्य ॥ अस्यार्थः स्तुतिं लोत्रं पवित्रं केदनादभीक्ष्यः ॥ पवित्रेदेः ॥ प्रोक्ष
 णीयात्र ॥ आज्यं स्थाप्य ॥ वरुं स्थाप्य ॥ समार्गकुशाः ॥ उपयमनकुशाः ॥ समिधस्तिस्रः ॥
 सुवः ॥ अज्यं ॥ तंडुलाः ॥ पूर्णपात्रं ॥ होमद्वयं वेति ॥ पवित्रे कृत्या ॥ अस्यार्थः द्वयोश्च
 रित्रीणि निधाय दिक्कुशम् ॥ लेनक्षौकुशौ प्रदक्षिणीकृत्य सर्वाभ्युपगच्छन्त्या केदयेत् ॥
 केदिनदर्भेषु यद्वर्धयमेकतः स्तुतं तेन प्रोक्षणीः संस्तुत्य ॥ प्रोक्षणीयात्रे अपः क
 त्वा ॥ पवित्राभ्यामुत्पवनं ॥ नाभ्यां नयोः ॥ सद्ये कृत्या ॥ दक्षिणेनोदिगने ॥ नाभिः स्ता
 सां प्रोक्षणी ॥ अथ वज्रोक्ष्य ॥ आज्यं स्थाप्य ॥ प्रोक्षणी ॥ वरुं स्थाप्य ॥ प्रोक्षणी ॥ समार्गकु

॥१३॥

10

शानां प्रोक्षणी ॥ उपयमनकुशानां प्रोक्षणी ॥ समिधार्थं प्रोक्षणी ॥ सुवस्य प्रोक्षणी ॥ आज्यस्य प्रोक्षणी
 ॥ तंडुलां प्रोक्षणी ॥ पूर्णपात्रस्य प्रोक्षणी ॥ असंवरं वहेरुत्तरतः प्रोक्षणीनां निधानं ॥ निरूप्याज्यं
 ॥ आज्यं स्थाप्य ॥ आज्यनिर्वापः ॥ सायवित्रायां वरुं स्थाप्य ॥ प्रणीतोदकमांसं च ॥ तंडुलप्रक्षे
 पः ॥ अधिश्चित्य ॥ आज्यादिश्रयणीं दक्षिणतः ॥ वरोरधिश्च यर्णं आज्यस्योत्तरतः ॥ ज्वलत्
 लुकेनाज्यवरोः पथि करणं ॥ सुवंप्रतप्य ॥ समार्गकुशैः सुवसं मज्जा ॥ प्रोक्षणीपुदकेना
 भ्युक्ष्य ॥ पुनः प्रतप्य ॥ अग्नेर्दक्षिणोदध्यात् ॥ आज्यमुक्ष्य ॥ वरुं रुक्ष्य ॥ पवित्राभ्यां आज्य
 मुत्पय ॥ अवेक्ष्य ॥ अपडवनिरसनं ॥ प्रोक्षणीश्च पूर्ववत् ॥ उत्पवनं ॥ उपयमनकुशाद
 क्षिणकरेण गृहीत्वा वामकरे स्थापयेत् ॥ निष्कसमिधौ भाधाय ॥ सपवित्रेण हस्तेन प्रो
 क्षणीपुदकेनाग्निं पथ्य ॥ पवित्रयोः प्रणीतासु निधानं ॥ दक्षिणं जान्वीत्या ॥ देवताध्यानि
 नं ॥ सामान्यहोमे ॥ प्रजायति रुद्रं अग्निं सोमं अग्निं वायुं सूर्यं ॥ अग्निं वरुणं अग्निं वरुणं स
 विचारं विष्णुं विष्णुं देवाभिरुतः सर्कान्वरुणं प्रजायति अग्निं सिधुं रुतं ॥ अज्ये

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

माहयस्ये॥ नमः प्रधानहोमेन देवो बार्ण॥ ब्रह्मण्यारम्भः स्रवेण जुहोति॥ ॥ प्रजापतये स्वा
हा॥ ब्रह्मवचनमिदं॥ इदं प्रजापतये नमः॥ इन्द्राय स्वाहा॥ इदं इन्द्राय नमः॥ अग्नये स्वाहा॥
इदं मग्नये नमः॥ सोमाय स्वाहा॥ इदं सोमाय नमः॥ अनादय इविश्वेऽस्याः मुख्यहोमोत्रका
रयेत्॥ नतोऽथाहनिहोमः स्यात् अतर्हामातुमुखकः॥ आहृत्यैते प्रकर्त्तव्यः सर्वत्रैष विधि
ः स्रजः॥ ॐ भूः स्वाहा इदं मग्नये नमः॥ ॐ भुवः स्वाहा इदं वायवे नमः॥ ॐ स्वः स्वाहा इदं
सूर्याय नमः॥ त्वन्नो अग्नेवरु० स्वाहा॥ इदं मग्नीवरुणाय नमः॥ स त्वन्नो अग्ने०
पथि स्वाहा॥ इदं मग्नीवरुणाय नमः॥ अयाश्चाग्ने नमिहास्ति याश्च सत्यमित्त्वमया अस्ति
॥ आयानो यतं वरास्यानो धेहि मे षज ॐ स्वाहा॥ इदं मग्नये अयसे नमः॥ ॐ ये ते शतं
वरुणये सवर्षं यज्ञियाः पाशा विनतामहीतः॥ तेभिर्नै अश्वसविनोऽथ विष्णुर्विश्वेभ्यं
वर्तुमरुतः स्वर्कः स्वाहा॥ इदं वरुणाय सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्कः

॥१४॥

10

अश्वनमः॥ ॐ नमः॥ ॐ नमः॥ ॐ नमः॥ इदं वरुणाय दितये॥ ॐ प्रजापतये स्वाहा॥ इदं प्रजाप
तये नमः॥ अग्नये विष्टकने स्वाहा॥ इदं मग्नये विष्टकने नमः॥ ॥ इति प्रयोग रत्ने ऊ श
कडिका॥ ॥ अथ गर्भाधानं॥ देशकालौ सौम्यो अस्याः मम भार्यायाः अतिगर्भसंस्कारातिश
यकारः॥ स्त्रीनिष्पन्ना एतर्गर्भाणां बीजगर्भसि मुद्रवै नो निवर्हणकारा वै श्री परमेश्वर
श्रीत्वर्ग गर्भाधानाख्यं कर्माहं कारये॥ तदगत्ते नगणपति यजनं वसोहरिर्नामी श्री
वाहं कारये॥ इति कर्त्तव्यां कृत्वा पश्चात्पश्चादक्षिणं स्त्रीपरिहर्तनीनाह ययस्य शी
त॥ यज्ञैस्तु शीमे हृदयं दिवि वंद्यमसिश्चिन्त॥ वेदाहं तन्मानदिद्यात्यश्वमशरदः शतं जी
वमशरदः शतं ० अणायामशरदः शतमिति॥ अनेन मंत्रेण हृदयं स्पृशेत्॥ कृत
स्य गर्भाधानाख्यं कर्मणः सांगता सिधार्थस्तु कान्दशसंख्याकान् ब्राह्मणभोज
यिथे॥ गर्भाधानस्याकरणं तस्यां नान्तु ड्यति॥ अकल्पागोविन्दे नमः॥ ॐ

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

लुप्तवर्तपतिः॥१॥ ॥ इति गन्धर्वयोगः॥ ॥ उच्यते गन्धर्वयोगः ॥ ॥ उच्यते गन्धर्वयोगः ॥ ॥
 र्वकः॥ पवमेहिवन्तुर्वाशहनिथ्य पुरः सरः॥ गन्धर्वान्वरे क्षीमान् कीर्त्तयेद्देशकल
 को॥ ॥ देशकलौ संकीर्त्तयेत्॥ मम पत्न्या प्रथमं रजो दर्शने मुकुटं उच्यते सा दिव्यवित्तस
 क्तारिणिरासकारा श्री परमेश्वर प्रीत्यर्थं स गन्धर्वान्वरे न को को शौतिकारिणो
 तिसंकल्पः॥ ॥ आवायीदिवरणं तं कृत्वा॥ ततस्त्रिधा न्यराशुपरिकलशत्रयं स्थाप्य
 ॥ तत्रापि महोद्योतनादिकलशं संस्कारं वरुणयजनीं कृत्वा॥ मध्यमकलशं द्वि
 प्रतिमां हवर्णमयो स्थाप्य॥ दक्षिणे द्वाणः॥ उच्यते भुवनेश्वरी प्रतिमाः संस्थाप्य
 ॥ तत्रापि मन्त्रमवि० लि० द्रः॥ अने नै दं पूजयेत्॥ मनीज्जति० प्रतिष्ठा॥ अने नानौ
 प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा॥ अदि तैरासा सीमा दीघा॥ अने नै द्वाणं पूजयेत्॥ गायत्र्या
 भुवनेश्वरी पूजयेत्॥ ॥ ततः पंचभूतसंस्कारा कृत्वा॥ ततः अथ न्यायिग्रहणीः

॥१५॥

10

ठदेवता स्त्रयनमर्हकारिणो॥ उच्यते वसुवस्त्रा ऋषिः परमात्माग्निदेवता देवी गायत्री
 र्वदः॥ आहूतीनां क्रमेण जमगग्निभरकाजभगवो ऋषयः अग्निर्वीर्यसूर्यो देवता
 : देवी गायत्री देवी उच्यते देवी रुहती कंदांसि सूर्याग्निवाहने विनियोगः॥ केविन
 मंत्रान्वा वाहने आहुः॥ ग्रहणी ठमथो वर्तुले चादशी गुले मंडले प्राशुखं सूर्यरक्त
 पुष्पाक्षतैः॥ आकृष्टे नैति हिरण्यसुपु ऋषिः विष्णु र्वदः सविता देवता सूर्याग्निवाहने
 विनियोगः॥ आकृष्टे नः श्वनः॥ उच्यते ऋषिः वसुवस्त्रा कलिं गदेशो वकाशपगोत्रा सूर्य
 द्रुगकेत्या वासुद्वहतिष्ठेति स्थापयेत्॥ ॥ तत आग्नेये वत्तुरले वत्तुरं गुले मंडले
 प्राशुखं सोमं चेत पुष्पाक्षतैः॥ इमं देवा इत्यस्य वरुण ऋषिः यजुः सोमो देवता
 सोमा वाहने विनियोगः॥ इमं देवा राजा॥ उच्यते ऋषिः वसुवस्त्रा यमुनातीलो वव आ
 त्रैयगोत्रसोम द्रुगकेत्या वासुद्वहतिष्ठेति स्थापयेत्॥ ॥ ततो दक्षिणे वि

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

कोले अंगुले मंडले दक्षिणमुखं भौमं रक्तपुष्पाक्षतैः ॥ अग्निमूर्ध्नि विष्णोर्मित्रं कृ-
 षिः गायत्रीर्द्धदः अंगारको देवता अंगारका वाहने विनियोगः ॥ अग्निमूर्ध्नि देव-
 ता ॥ उं भूर्भुवः स्वः अर्वादी देशोऽवभारवाजसगोत्रभौमद्रुगकेत्यावास्यद्रु-
 तिष्ठेति स्थापयेत् ॥ तत ईशान्ये वाणकारे वसुरंगुले मंडले उदङ्मुखं बुधं पी-
 तपुष्पाक्षतैः ॥ उदङ्मुखेति परमेष्ठी आषाढपुष्ये दः उधो देवता बुधा वाहने विनि-
 योगः ॥ उदङ्मुखे दत्तः ॥ उं भूर्भुवः स्वः मगधदेशोऽवभारवाजसगोत्रबुध-
 रुगकेत्यावास्यद्रुतिष्ठेति स्थापयेत् ॥ ततो नरेदीर्घवसुरक्षेपदंगुले म-
 ङ्गले उदङ्मुखं रुद्रस्य पीतपुष्पाक्षतैः ॥ रुद्रस्येति गत्समदक्षिः त्रिषु र्द्ध-
 दः रुद्रस्येति देवता रुद्रस्येति आवाहने विनियोगः ॥ रुद्रस्येति अति-वित्रं ॥
 उं भूर्भुवः स्वः सिंधुदेशोऽवभारवाजसगोत्ररुद्रस्येति रुद्रगकेत्यावास्यद्रु

॥१६॥

10

पयेत् ॥ ततः पूर्वेष्वकोलेन वांगुले मंडले आशुखं शुक्लं शुक्लपुष्पाक्षतैः ॥ अत्रात्यारि-
 त्तद्विजयापराश्विसरस्वतीं प्राक् ऋषयः अतिजगतीर्द्धदः शुक्रो देवता शुक्रा वाहने
 विनियोगः ॥ अत्रात्यारिस्ततो मधु ॥ उं भूर्भुवः स्वः भोजके देशोऽवभारवाजसगोत्रशु-
 क्रद्रुगकेत्यावास्यद्रुतिष्ठेति स्थापयेत् ॥ ततः पश्चिमे धनुषि वांगुले मंड-
 ले प्रत्यशुखं शनिं कृष्णपुष्पाक्षतैः ॥ शनौ देवीरिति दक्षिणार्धे वर्णः ऋषिः गायत्रीर्द्ध-
 दः शनिर्देवता शन्या वाहने विनियोगः ॥ शनौ देवी-तुनः ॥ उं भूर्भुवः स्वः सौराष्ट्रदेशोऽव-
 वकाक्षयगोत्रशनेश्चरद्रुगकेत्यावास्यद्रुतिष्ठेति स्थापयेत् ॥ ततो नैऋत्ये अर्षा-
 कारे द्वादशांगुले मंडले दक्षिणमुखं रज्जुं कृष्णपुष्पाक्षतैः ॥ कयानशनिवामदेव ऋषि-
 ः गायत्रीर्द्धदः राजर्देवता राज्ञ्या वाहने विनियोगः ॥ कयानशित्र-वर्त्ता ॥ उं भूर्भुवः स्वः
 राठिनापुरीऽवभारवाजसगोत्रराहोऽद्रुगकेत्यावास्यद्रुतिष्ठेति स्थापये

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

त॥ ॥ ततो वायवे धजाकारे षडंगुले मंडले दक्षिणमुखं केतुं ध्रुवपुष्पाक्षतैः ॥ केतुं कण
 निमिध्रुवं दक्षिणायत्रीं च दः केतुं देवता केतुं वाहने विनियोगः ॥ केतुं कणत्रयं यथा
 ॥ उं भ्रुवः स्वः अंतर्वेदी समुद्रवजैर्मिनि सगोत्रकेतोद्गुह्ये न्यावास्य इह निषेतिः
 स्थापयेत् ॥ यथोक्तं सुमंतं दुर्वाभावे यथाभावे यथैः सुमंतं दुर्लैः स्थापयेत् ॥
 ॥ अथाधिदेवताः ॥ सर्वाः श्वेतपुष्पतंदुलैः स्थापयेत् ॥ अथैवकं यजामहे इति वसि
 ष्ठाभिः अनुष्टुप् छंदः रुद्रो देवता रुद्रं स्थापने विनियोगः ॥ उं अथैवकं यजामहे मु
 तः ॥ उं भ्रुवः स्वः ईश्वर इह गच्छेत् न्यावास्य इह निषेतिः स्थापयेत् ॥ सूर्यस्य दक्षिण
 श्वे ईश्वरं स्थापयेत् ॥ श्रीश्वेतैर्नारायण ऋषिः त्रिष्टुप् छंदः उमा देवता उमा स्था
 पने विनियोगः ॥ उं श्रीश्वेतैर्लक्ष्मी षाण ॥ उं भ्रुवः स्वः उमे इह गच्छेत् न्यावास्य इह
 निषेतिः स्थापयेत् ॥ सोमदक्षिणपार्श्वे उमां स्थापयेत् ॥ यदं ददत्तस्य भागवोज

॥१७॥

10

मदग्निदीर्घतमा ऋषयः त्रिष्टुप् छंदः स्कंदो देवता स्कंदं वाहने विनियोगः ॥ यदं ददत्तः प्र
 थमं वर्त ॥ उं भ्रुवः स्वः स्कंद इह गच्छेत् न्यावास्य इह निषेतिः स्थापयेत् ॥ भौमदक्षिण
 पार्श्वे स्कंदं स्थापयेत् ॥ विष्णोरष्टमिन्त्यस्य प्रजापति ऋषिः यजुः विष्णुर्देवता वि
 ष्णो वाहने विनियोगः ॥ विष्णोरष्टमसि वेत्ता ॥ उं भ्रुवः स्वः विष्णो इह गच्छेत् न्यावा
 स्य इह निषेतिः स्थापयेत् ॥ बुधस्य दक्षिणपार्श्वे विष्णुं स्थापयेत् ॥ ॥ आबलानि प्र
 जापति ऋषिः यजुः ब्रह्मा देवता ब्रह्म स्थापने विनियोगः ॥ उं आबलानि प्रजापति
 भ्रुवः ब्रह्म इह गच्छेत् न्यावास्य इह निषेतिः स्थापयेत् ॥ बृहस्पतिदक्षिणपार्श्वे ब्रह्मा
 ए स्थापयेत् ॥ सजोषा इति विश्वामित्र ऋषिः त्रिष्टुप् छंदः इंद्रो देवता इंद्रं स्था
 पने विनियोगः ॥ सजोषा इति नृ ॥ उं भ्रुवः स्वः इंद्र इह गच्छेत् न्यावास्य इह नि
 षेतिः स्थापयेत् ॥ शुकस्य दक्षिणपार्श्वे इंद्रं स्थापयेत् ॥ यमायनेति दध्या

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

॥ यः सितिर्विष्णुर्दिदं शक्ति प्रजापतिः । सर्वावस्थावनिर्दिष्टा सर्वाः प्रत्यक्षिदेवताः ॥ २

ॐ नमः अर्यम इह गच्छेत्पावाह दहति चेति स्थापयेत् ॥ शनैश्चरदक्षिण पार्श्वे यमस्तु
पयेत् ॥ ॥ कार्ष्णि रसीति प्रजापतिः ऋषिः अनुष्टुप् छंदः कालो देवता कालस्तु पने विनि
योगः ॥ कार्ष्णि रसि सः षष्ठीः ॥ ॐ नमः काल इह गच्छेत्पावाह दहति चेति स्थापयेत् ॥ रा
हो दक्षिण पार्श्वे कालस्तु पयेत् ॥ ॥ वित्रावसो दक्षिण कृष्णयः यजुर्जगती छंदः वित्र
गुप्तो देवता वित्रगुप्तस्तु पने विनि योगः ॥ ॐ वित्रावसो स्तिते पारमशीया ॥ ॐ नमः
विवः स्वः वित्रगुप्त इह गच्छेत्पावाह दहति चेति स्थापयेत् ॥ केतो दक्षिण पार्श्वे
विवगुप्तस्तु पयेत् ॥ ॥ ततः श्रुत्वा पुनर्नृणैरेव सर्वाः प्रत्यक्षिदेवतास्तु
पयेत् ॥ ॥ ॐ अग्निं हतमित्यस्य विरूपाक्ष ऋषिः गायत्री छंदः अग्निदेवता अ
ग्निस्तु पने विनि योगः ॥ अग्निं हतं पुरोदिह ॥ ॐ नमः विवः स्वः अग्ने इह गच्छेत्पा

॥ १८ ॥

वाह दहति चेति स्थापयेत् ॥ सूर्यवाग्ने अग्निं ॥ ॥ आयो ह छेति सिंधु दीय ऋषिः गा
यत्री छंदः आयो देवता आयस्तु पने विनि योगः ॥ आयो हिष्ठाक्षसे ॥ ॐ नमः आय इ
ह गच्छेत्पावाह दहति चेति स्थापयेत् ॥ सोमवाग्ने आयः ॥ ॥ सोनाय पृथिवीति मे
धातिथि ऋषि गायत्री छंदः पृथिवी देवता पृथिवीस्तु पने विनि योगः ॥ ॐ सोनाय पृथि
वीः ॥ ॐ नमः पृथिवी इह गच्छेत्पावाह दहति चेति स्थापयेत् ॥ भौमवाग्ने भूः
मिस्तु पयेत् ॥ ॥ इदं विष्णु रिति मेधातिथि ऋषिः गायत्री छंदः विष्णुर्देवता विष्णुस्तु प
ने विनि योगः ॥ इदं विष्णुर्विवः कः सुरे ॥ ॐ नमः विष्णो इह गच्छेत्पावाह दहति चेति
स्तु पने विनि योगः ॥ तानार्षिं प्रमविः त्विंद्रः ॥ ॐ नमः इंद्र इह गच्छेत्पावाह दहति
चेति स्थापयेत् ॥ गुरु दक्षिण पार्श्वे इंद्रः ॥ ॥ आदिनैरास्ते निदध्वर्थावण ऋषिः य
जुस्त्रिष्टुप् छंदः इंद्राणी देवता इंद्राणी देवतास्तु पने विनि योगः ॥ ॐ आदिनैरास्ते

वाम

20

सोडा. दीषा॥ उं भू. इडाणी इहाग के न्या वा ह्य इहति छेति स्थापयेत्॥ शुक्र वामपार्श्वे ईडा
 ली॥ ॥ प्रजापतेरिति हिरण्यगर्भः ऋषिः त्रिष्टुप् छंदः प्रजापतिदेवता प्रजापति स्थाप
 ने विनियोगः॥ उं प्रजापतेन॥ रथीणी॥ उं भू. प्रजापते इहाग के न्या वा ह्य इहति छेति
 स्थापयेत्॥ शनि वामपार्श्वे प्रजापति॥ ॥ नमो लसर्वेभ्य इत्यस्य प्रजापति ऋषिः अ
 नुष्टुप् छंदः सपी देवता सूर्य स्थापने विनियोगः॥ उं नमो लसर्वेभ्यो नमः॥ उं भू. स
 याः इहाग के न्या वा ह्य इहति छेति स्थापयेत्॥ राही वामपार्श्वे सूर्यन॥ ॥ ब्रह्म यज्ञो
 नमिष्यत्यस्य प्रजापति ऋषिः त्रिष्टुप् छंदः ब्रह्मा देवता ब्रह्म स्थापने विनियोगः॥ उं
 ब्रह्म यज्ञो नमः विवः॥ उं भू. भुवः स्वः ब्रह्मन् इहाग के न्या वा ह्य इहति छेति स्थापयेत्
 ॥ केनौ वामपार्श्वे ब्रह्माणम॥ ॥ ततः शुक्र पुष्पासनै विनायकादि पंच देवताः स्था
 पयेत्॥ गणानां तिस्रस्य प्रजापति ऋषिः यजुः गणपति देवता गणपति स्था

॥१८॥

10

पने विनियोगः॥ उं गणानां त्रि. धमः उं भू. गणपतये इहाग के न्या वा ह्य इहति छेति स्थाप
 येत्॥ राही चरतो गणपति॥ ॥ अवे अवे के इत्यस्य प्रजापति ऋषिः अनुष्टुप् छंदः उ
 र्गा देवता उर्गा स्थापने विनियोगः॥ अवे अवे के. सीनी॥ उं भू. उर्गे इहाग के न्या वा ह्य
 इहति छेति स्थापयेत्॥ शने रुचरतो उर्गा॥ ॥ अनोनियुक्तिरित्यस्य वसिष्ठ ऋषिः त्रि
 ष्टुप् छंदः वायु देवता वायु स्थापने विनियोगः॥ उं अनोनियुक्तिः श. दानः॥ उं भू. वा
 यो इहाग के ति छेति स्थापयेत्॥ रावे रुचरतो वायु॥ ॥ घृत घृत पावान इत्यस्य प्रजाप
 ति ऋषिः क्वां पंक्ति छंदः आकाशो देवता आकाश स्थापने विनियोगः॥ उं घृत घृत
 तयावानः पि. स्वाहा॥ उं भू. आकाश इहाग. येत्॥ राहो दक्षिणतो आकाश॥ ॥ यावी क
 शेति मेधातिथि ऋषिः गायत्री छंदः अश्विनौ देवता अश्विनौ स्थापने विनियोगः॥ या
 वी कशा. सनम॥ उं भू. अश्विनौ इहा. येत्॥ केनौ दक्षिणे अश्विनौ॥ ॥ सूर्य सोम चरे

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

लोथाने उ नर सै त्राधिपतिं वा वाहयेत् ॥ न हि स्य शमित्य सविश्रामित्र कृषिः त्रिष्टुष्टं
 दः सै त्राधिपतिस्त्वयने विनियोगः ॥ उं न हि स्य शमवि देवाः ॥ उं भूः सै त्राधिपते इहाग
 येत् ॥ वा लोथन इत्यस्य वसिष्ठ कृषिः त्रिष्टुष्टं दवा लोथनि देवता वा लोथन्या वाहने विनि
 योगः ॥ उं वा लोथने प्रणिजानी स स्त्री स्त्री वैशो अं नमी वौ भवानः ॥ यत्ने महे प्रतितनो जु
 षस्य शत्रौ भवति पदर्श वत्तुष्टं ॥ उं भूः वा लोथने इहाग येत् ॥ ॥ ततः इहादि लोः
 कपा ला सूर्या नि मुक्तान् स्त्वययेत् ॥ तानारमित्यस्य गर्ग कृषिः त्रिष्टुष्टं दः इहादेव
 ता इहा वाहने विनियोगः ॥ उं तानारमिद्रमः दः ॥ उं भू इहा इहाग येत् ॥ ॥ त्वनौ अग्र
 इत्यस्य हिरण्य लूप कृषिः त्रिष्टुष्टं दः अग्निदेवता अग्निमा वाहने विनियोगः ॥ त्व
 नौ अग्नेवे सन्त ॥ उं भूः अग्ने इहाग येत् ॥ ॥ सुगन्धुपथामित्यस्य प्रजापति कृषिः
 त्रिष्टुष्टं दः यमो देवता यमा वाहने विनियोगः ॥ उं सुगन्धुपथं यदि शत्रुपदि ज्योति

॥२०॥

10

अथो स्रज रत्न आयुः ॥ अथैतममृतम आगाधै वस्वतो नो अभयं कृणु स्वाहा ॥ उं भूः य
 म इहाग येत् ॥ ॥ असुन्वन्तमित्यस्य विवस्वान् कृषिः त्रिष्टुष्टं दः निर्कृति देवतानि र्कृत्या वाहने विनि
 योगः ॥ उं असुन्वन्तमयः मस्त ॥ उं भूः निर्कृति इहाग येत् ॥ ॥ तत्त्वागामीति श्रुनुः शेष
 कृषिः त्रिष्टुष्टं दः वरुण देवता वरुण वाहने विनियोगः ॥ उं तत्त्वा यामि मेषीः ॥ उं भूः वरु
 ण इहाग येत् ॥ ॥ आनोनियुद्धित्यस्य वसिष्ठ कृषिः त्रिष्टुष्टं दः वायु देवता वायु आवा
 हने विनियोगः ॥ उं आनोनियुद्धि दानः ॥ उं भूः वायु इहाग येत् ॥ ॥ वय ६ सोमेत्यस्य
 वधु कृषिः त्रिष्टुष्टं दः सोमो देवता सोमा वाहने विनियोगः ॥ उं वय ६ सोमः मदि ॥ उं भूः
 सोम इहाग येत् ॥ ॥ तमीशानमित्यस्य गौतम कृषिः जगती कृगः ईशानो देवता ईशा
 नमा वाहने विनियोगः ॥ तमीशानः स्तुये ॥ उं भूः ईशान इहाग येत् ॥ ॥ त्वा वाहने

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

नवे निष्कपयेत् ॥ ननोरवेरवे शेषं स्थापयेत् नाममंत्रेण ॥ सोमस्याग्रे वासुकि ॥ शौम
 स्थापयेत् सकं ॥ बुधो नरे कर्कोटक ॥ वरुणतिरये यम ॥ शुकुरये मरुपम ॥ शनि यश्चिमे श
 खपम ॥ राहो पुरतः कंदर्प ॥ केतोः पुरतः कुलिक ॥ ततो वहिर्भृगुर्देवर्षतः अश्वि
 न्यादिसप्तनक्षत्राणि ॥ विष्णुर्भादिसर्गो मृगाः खववाववे करणे सप्तक्षीयानि क
 र्गवेदश्च ॥ दक्षिणे पुष्यादिसप्तनक्षत्राणि च न्यादिसप्तयोगाः कौलवनैतिलक
 रणे सप्तसागराः यजुर्वेदश्च ॥ पश्चिमे स्वात्यादिसप्तनक्षत्राणि वज्रादिसप्त
 योगाः गरवाणि जेकरणे सप्तपातालानि सामवेदश्च ॥ उत्तरे अभिजिदादिस
 प्तनक्षत्राणि साध्यादिषट् योगाः ॥ विष्टिकरणं भूराद्याः सप्तलौकाः अथर्वणवे
 दश्च ॥ वायवे कवसप्त ऋषीश्च ॥ ततो यथावकांशं गगनादिसप्तसरितः सप्त
 कुलावलाः अष्टौ वसवः द्वादशादिन्याः पञ्चदशरुद्राः पञ्चो नयवाश्च नरुतः

॥२॥

15

10

5

षोडशमारेतेः षड् नवः द्वादशमासाः द्वात्रिंशत्तमे पंचदशतिथयः षाष्ठसंवत्सराः सु
 पणः नागाः सर्पाः यक्षः गर्धवाः विद्याधराः असुरसः यक्षांसि भूतानि मनुष्याः इ
 त्यने स्थाप्याः ॥ मनोज्ञानिर्जुषतां तिष्ठ ॥ एष वै प्रतिष्ठानामयशौ यत्रैते नयसे न
 यत्तने सर्वमेव प्रतिष्ठितं भवति ॥ इति प्रतिष्ठा विधाय ॥ आवाहितदेवताभ्य इति य
 जयेत् ॥ तत्रादौ ग्रहधार्तं ॥ यन्मासनः पञ्चकरः पञ्चगर्भसमधुतिः तन्माश्वरथ
 संस्तु ॥ अदिभुजः स्थाप्यारविः ॥ १ ॥ श्वेतः श्वेतावरधरो दशाश्वः श्वेतभूषणः गदा
 पाण्डिवाङ्मूर्तिर्बोवदशशी ॥ २ ॥ रक्तमायावरधरः शक्तिः शूलगदाधरावतु
 र्भुजो मेघगमो वरदः स्थाप्यारविः ॥ ३ ॥ पीनमायावरधरः कर्णिकारसमधुतिः खः
 कूर्मवर्मगदापाण्डिर्दृष्टे वरदो बुधः ॥ ४ ॥ देवदेवगुरुस्तुतः पीनश्वेनो वतुर्भुजो ॥
 दाडनो वरदो कर्षो सासस्तुतः कर्मदलुः ॥ ५ ॥ इदानीं लघुनिःश्रुतीवरदो गधवा

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

॥ ६ ॥ भव॥ तन्वायामि॥ मोक्षी॥ वरुणयसांगाय॥ भो वरुणदि॥ भव॥ आनेनियुक्तिः श० दा
नः॥ वायवेसांग॥ भो वायोदिशा॥ भव॥ वय० सोम० महि॥ सोमायसांग॥ भो सोमदिशी
॥ भव॥ नमीशान० स्तये॥ ईशानायसा० भो ईशानदि॥ भव॥ नवमलोकपालस्तवस्तु॥
वस्तुयस्तान० विवः॥ वस्तुस्तसांग॥ भो वस्तुनदिशी॥ भव॥ सर्वेशानयोर्मध्ये वस्तुस्तु॥ द
शममननत्त॥ स्तोनायथिवी० प्रथाः॥ अर्नतायसांगाय सप० भो अर्नतदिशोरस्तव०
दो भव॥ नैर्कित्ययश्चिमयोर्मध्ये० नर्न॥ ॥ ग्रहाकुर्जि० ग्रभम्॥ ग्रहभ्यः सांगैभ्यः स
प० भो भोग्रहाः मारस्त० भवत्त॥ ॥ ततोमहावलिः॥ नस्तिस्रशम० यदिवाः॥ क्षेत्रपाला
यभक्तप्रेतायशावशाकनीडाकनीवेतालादयारवारसाहितायद्दसदीपमाषभः
क्तवर्त्तिसमर्थयामि॥ भो भो क्षेत्रपालदिशोरस्तवर्त्तभक्तममसकुटुंबवस्तुओषुः कर्त्त
रः क्षेत्रमकर्त्तारः शान्तिकर्त्तारः पुष्टिकर्त्तारस्तुष्टिकर्त्तारोवरदोभवत्तः॥ ततः येनव ॥ २३ ॥

15

10

5

विनीयतेनन्वेनोयक्षिपेत्॥ ॥ उर्द्विकारायस्वाहा० णयस्वाहा॥ ॥ नतः स्रष्टुतिः॥ द
र्थापार्वाकरे चर्नदशधाविधावादत्वात्तन्वात्रोपरिफलमुत्तादवीन्निवाय॥ सप्तनेत्रयेस०
नस्वाहा॥ शुक्ल्योतिश्चस्वाहा॥ ईदृशान्यो० भराः॥ कृतश्चसत्यश्च० रयः॥ कृतजिह्वसत्यजिह्व०
गणः॥ ईदृशासपत्ना० अस्मिन्॥ स्वतर्वाश्च प्र० जेयी॥ ईदृङ्दैवीविशो० वस्तु॥ यण्दिर्विप्रायत्त
० शतकृतोस्वाहा॥ दृढमाग्रयेत कृतवेनमम॥ ॥ अस्मभुककर्मणः सांगतास्थिर्चआज्ये
नक्षेत्रे वाजश्चमद्रन्तुवाकेन॥ आयुषं जमदग्नेः कश्य० पुषं॥ शतायुषं वलायुषं॥ भस्माना
लवाटे लाययेत्॥ ततो यजमानां जलौ न प्रार्थी जलें कुर्यात्॥ ततः आचार्यः जलं स्रजलौः
क्षिपेत्॥ शिवायः संतु॥ संतु शिवाय दत्तप्रतिवर्त्तनं ब्रह्मणः॥ सौमनस्यमास्त्यति भवं
तो ब्रुवन्तु॥ अस्तु सौमनस्य॥ अक्षतवारिष्टं बाल्विति भवंतो ब्रुवन्तु॥ अस्तु क्षतवारिष्टं वा॥ त
तः आचार्यः करे दग्धा फलं गृहीत्वामया तं वनिमोगेनास्मिन् शान्तिक कर्मण्ययं कृत

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

नावार्यन्तेन उच्यते श्रेयः सुभ्यं महं संप्रददे ॥ एवमेव ब्रह्मा सदस्य कृत्विजः ॥ न तो यजमानः कृत
 स्य अमुक कर्मणः सांगता सिद्धिर्वावाय्याय गात्रस्य एव सर्वसदस्या याश्च कृत्विग्भ्यो भूयसीदद्या
 त ॥ न तो यजमानः सत्यलीकः न तनवस्व परिधानं कृत्वा पुण्यं हवावना कर्मत्रैः सर्वकलश
 जलेन अभिषेक पर्वकं स्नानं कुर्यात् ॥ वस्त्रं पारिव्रज्य ॥ नतः संसव प्राशनं ॥ होमोत्तरं यदः
 र्यास्या कृतं पात्रांतरं कृतं संस्रवं न न्यरिसेयं ॥ नतः पवित्राभ्यां मार्जनं नाभितः मारुत
 मुखपर्यन्तं ॥ न तो वहो पावित्र्यक व्यागः ॥ ब्रह्मणे पूर्णयात्रदानं ॥ अष्टमुखि न वै किं वि
 किं विद शैतु पुष्कलं ॥ पुष्कलानि बवन्ना र्पणं यात्रे त उच्यते ॥ कृतस्यामुक कर्मण
 : सांगता स धर्मे पूर्णयात्रे न भूमहं संप्रददे ॥ इदं सर्वं ब्रह्मोते ॥ नत प्रणीतो दक
 त्यागः ॥ उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते सवा ॥ गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ आत्मा संसारवाहन ॥ यत्र ब्र
 ह्मादयो देवास्तत्र गच्छ ऊतशनः ॥ इति अग्निविस्तृत्य ॥ यातु देवगणः सर्वे देवजामा

॥२४॥

10

दाययार्थिव ॥ इष्टकमो वने सिद्धिं पुनरागमनाय व ॥ इत्या वाहित देवानि सुजा ॥ मंत्राशिषो ग
 ह्नीयान ॥ ॥ इति पुयोगरत्नेरजो दर्शनं शान्तिः ॥ ॥ अथ पुंसवनं ॥ न च गार्भो धान प्रभृति मासे
 द्वितीये वा कार्यं ॥ शुक्लपक्षे रिक्ताष्टमी दशैर्पौर्णमासी संक्रान्ति शान्तिपुं धमिधुन कर्कटक न्या
 वग्रा निवृत्त्या हस्त मूल श्रवण पुनर्वसु पुष्य मृगशुक्लार्क्य केवा विभने अश्विनी पूर्वाषाढ
 पदानुराधा स्वर्णिकर्क ॥ न प्रथा ॥ यस्मिन् बहनि पुंसवत् तत्रेण पुष्यादि नावदमा युज्यते तस्मि
 न् बहनि स्त्रियमुपवासं कारयेत् ॥ अशौ नक्तं ॥ देशकावौ सृज्या अस्यां भायायोऽन्यस्य
 मानगर्भस्य वैजिकगार्भिक दोषपरिहारे पुं रुषतानो दय प्रतिरोधि परिहारे पुं रुषतो
 नो दय प्रतिरोधि परिहारे परमेश्वर प्रीत्यर्थं पुंसवनं करिष्ये ॥ न त्रिनिर्विघ्नार्थं ग
 णपति पूजनं सस्ति पुण्यं हवावर्नमातृ का पूजनं वा सीद्धिं शान्तिं दीश्राद्धं कृत्वा ॥ नतः य
 त्वा दक्षिण नासा पुच्छेन ग्रीधावरो हृत्य ग्रीधं ग्रीवा दकेन विष्टा आसवति नती ॥

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

हरणगर्भः सधैम॥ अश्वः संभनः प० ग्रे॥ इतिर्मत्रौ उक्ता दद्यात्॥ ततः स्त्रियायाः अंके
 शराव उदकपूर्णं निधाय गर्भमभिर्मन्त्रयते॥ सुपर्णो सीतिर्मन्त्रेण॥ ततो दश वा सुपर्णे
 जनसंकल्पः॥ ॥ इति प्रयोगरत्ने पुंसवनं॥ ॥ अथ सीमन्तोन्नयनं॥ तत्र गर्भोत्पत्ते
 षमेवामासिकर्त्तव्यं॥ सकृत्संस्तुतसंस्कारा सीमन्तेन द्विजस्त्रियः॥ ययंगर्भप्रसूय
 तिससर्वः संस्तुतो भवेत्॥ सकृद्वसंस्तुतानारी सर्वगर्भे सुसंस्तुता इति॥ तत्रदि
 नशुद्धिः॥ पुंसवनौ कौव॥ ततः लायितो अलंकृतो यत्नी वहिशा लायी दक्षिणः उ
 पवेश्य देशकालौ स्मृत्वा अस्याममनार्यायाः तनुरुधिरप्रिया लक्ष्मी भूताराक्षसी
 गणदूरनिरसनसमसकलसौभाग्यनिदानभूतमहालक्ष्मी समावेशनद्वारा प्र
 तिगर्भवीजगर्भसमुद्भवैर्नो निवर्तुण जनकानि शयनरावयर्मेश्वरप्राप्तये स्त्री
 स्त्री संस्काररूपं सीमन्तोन्नयनार्थं कर्माहं करिष्ये॥ तत्र निर्विघ्नार्थं गणयति पुनर्न

॥२५॥

10

स्वस्तिपुण्ड्रवाचनं मान्वा कायजनं वसीर्जीरानीदीश्राद्धं कृत्वा॥ वहिःशालायां पवभूतं स्का
 रान्कृत्वा अग्निस्त्रायनं कार्यं॥ ततः पूर्वेष्वक्षणिगमनं॥ उत्तरं एवात्रासादनं॥ दीपविवे
 ॥ ताम्रमयी आज्यस्त्रावी॥ ताम्रमयी वरुस्त्रावी॥ यलाशः समिधः॥ प्रावावाघारे समीकृत
 मे आज्यभागैर्पूर्णं पात्रं॥ दक्षिण॥ दक्षिणो वस्त्रासनमास्तीर्य॥ प्रणीय पारिस्तीर्य पवि
 त्रं दनादभीक्ष्यः॥ पवित्रं दे॥ प्रोक्षणी पात्रं॥ आज्यस्त्रावी॥ वरुस्त्रावी॥ समार्गकुशाः॥
 उपयमनकुशाः॥ समिधस्त्रिस्तः॥ रुवः॥ आज्यं॥ तंडुलाः॥ मुक्ताः॥ तिलाः॥ पूर्णं पात्रं॥
 उपकल्पनीयानि॥ मृदुयौ॥ युग्मानौ उवराफलान्येकस्तवकवज्जानि॥ त्रयोदशार्थं
 जुवाः॥ त्रीणि शवली॥ वीरनरशंकुः॥ पूर्णं पात्रं॥ विनागाधिपौ व॥ पवित्रं कृत्वा प्रोक्षणी सं
 स्तुत्या॥ अथ वयोः॥ आज्यस्त्राव्याप्रोक्षणं॥ वरुस्त्राव्याप्रोक्षणं॥ समार्गकुशानीप्रो० उ
 पयमनकुशानीप्रो० समिधाप्रोक्षणं॥ रुवस्यप्रोक्षणं॥ रुवस्यप्रोक्षणं॥ आज्यस्यप्रो० प

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

एयात्रस्योः नंदुलानीयोः निलानीयोः नुनानीयोः सार्णः असवरे योः तणी निधाय निरुपाजी
 अधिश्चिता ययिश्चि कर्मात् सवप्रतया समुत्पद्यते अभुत्पुनः प्रतयनिदध्यात् आनमुदा
 सारुमुद्राया उन्मया अवेत्ता प्रोक्तुत्पुनया उपयमनाकुशा नादाया निष्ठसमिधो भावा
 यः यमुत्पद्यते प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नमः इदं प्रजापतये स्वाहा इदं
 मिद्राय नमः अग्रये स्वाहा इदं मग्नये नमः सोमाय स्वाहा इदं सोमाय नमः अथ व
 रुणा प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नमः अग्रये स्विष्टकृते स्वाहा इदं मग्नये स्वि
 ष्ठकृते नमः अथ ब्राह्मणे स्वाहा इदं मग्नये नमः उं भुवः स्वाहा इदं
 दवाय नमः उं स्वः स्वाहा इदं सूर्याय नमः उं त्वनो अग्ने स्वाहा इदं मग्नी व
 रुणा नमः उं स त्वनो अग्ने पवि स्वाहा इदं मग्नी व रुणा नमः अयाश्च अग्ने
 नमः स्वाहा इदं मग्नये अपसे नमः उं ये ते शतं व रुणा कः स्वाहा इदं व रुणाय ॥२६॥

15

10

5

सवित्रे विष्णवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुताः स्वर्केभ्यश्च नमः उं देवेभ्यो नमः स्वाहा इदं
 व रुणाय नमः उं प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नमः ततः संस्रवया श
 नः आवमनः पवित्राभ्यां मार्जनः पवित्रप्रतिपत्तिः व रुणे पवित्रदानं नृत्त
 नस्य सीमन्तो नयना त्वस्य कर्मणः सांगता सिध्यर्थं व रुणाय नमः उं यददे
 प्रददे प्राणता विमोक्तः अग्ने यश्चि म भागे म उ यीठे ग र्भिणी उपवेशयेत् त
 तो युग्मेन स ग लुग्रसंस्त्रे सो नो दुवरे ण विमिश्र द र्भयि जु नै स्त्रे णा श ल व्या वी
 रत्तरशं कुनाय ए वात्रे ए व सी म त म र्ध विनयति प्रतिमहा या ह ति मिः म
 र्धिनया मि भुवार्धिनया मि स्वर्धिनया मि ततो देव्यां व ध नः उं अयमर्जीवतो
 व रुणाय नमः उं व रुणाय नमः अथ मर्जीवतो देव्यां व ध नः उं अयमर्जीवतो
 गायेतामिति ये व द दानि प्रैक्षिते उं सोम ए व नो राजे मा मा नु घी प्रजाः अवि

20

मुकुवकश्रीसीरंसीरेनुभमसाविति॥समीपस्वितायाःनशाःनामग्रहणम्॥गंगाय
 मुनाइत्येवान्तोदशब्राह्मणसंकल्पः॥सीमन्तोन्नयनमुत्थकात्वेनस्यात्कर्त्तव्यं॥कार्य
 मप्रसवदिततइतिशाखोबोत्स्फुटमिन्मादिसेय॥१॥स्त्रिययकतसीमनाप्रसूये
 त्कर्त्तव्यं॥पुत्रैर्गृहीत्वाविधिवन्मुनःसंस्कारमर्हति॥२॥इदंसीमन्तोन्नयनंभवा
 कर्त्तव्यं॥भर्त्तारःअसन्निधानेदेवरेणपिकर्त्तव्यं॥३॥इतिसीमन्तोन्नयनं॥
 अथजातकर्मप्रयोगोक्तः॥सौर्षातीस्त्रियमुदकेनाभिषिञ्चेत्॥एतदशमा
 स्पदत्पनयद्यीअसृजरायुणसहेत्येतया॥अथवरवयत्तनमितिर्मत्रंजपति
 स्त्रीसमीपे॥अवैत्तुयेप्रिशेबल०००मुनेजराघनवेनेवमा०००सेनयीवरीन
 कस्मिंश्चनायत्तनमवजरायुपयत्तमिति॥जातमात्रेपुत्रेपिजातस्यमुखेनि
 रीत्य॥लात्वादशकलौल्लात्वाममास्यकुमारस्यगर्भापुषानंजनिनसकलदो

॥२७॥

10

षनिवर्हणयुर्मेधाभिरुद्धिश्चरापरमेश्वरधीतयेजानकर्मकरिष्येतिर्संकल्पः॥अत्रस्तानं
 स्तनलोदकेन॥तत्रनिर्विघ्नार्चणयनिपुजनंस्नानपुण्ड्रवावनंबसोद्धारिनीदीर्घविधाय
 हिरण्येनअर्चिन्नायांनार्च्यमेधाजननायुधेकरोति॥अनाभिकयासुवर्णनर्दिनयामधुय
 नेप्रक्षयतिर्त्तव्यं॥भूत्वायिदधामि॥भूर्भुवःसःसर्वतयिदधामि॥अनेनमंत्रेणसक
 लशयति॥अथास्यायुर्धकरोजयति॥आग्निरायुर्मांसवनस्यतिभिरायुर्धातेनत्वायु
 षायुर्धनंकरोमि॥सोमआयुर्मांसश्रीषधीभिरायुर्धातेनत्वायुषायुर्धनंकरोमि॥
 ब्रह्मायुर्धनंब्रह्मणेरायुर्धनेनत्वायुषायुर्धनंकरोमि॥देवआयुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुः
 धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनंकरोमि॥क्षययआयुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनं
 नंकरोमि॥पितरआयुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनंकरोमि॥यज्ञो
 आयुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुषायुर्धनंकरोमि॥समुद्रआयुर्धनंक्षेत्रेणत्वायुः

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

नातिभिरायुष्मन्तेन त्वा युष्मा युष्मन्तं करोमीति आयुर्वजमदयेरिति निर्णयति॥ सायदि
कामयेन सर्वमायुर्थादिति वा कप्रेणेनाभिस्य शेत्य॥ दिवसपरित्याग उशि नीविवपुर्
त्यन्तेना नुवाकेना॥ प्रतिदिशयवदशब्राह्मणनवस्त्रयवयात्॥ प्राणेति वा यः॥ व्यानेति
दासिणः॥ अयानेति यश्चि मः॥ उदानेन्युत्तरतः॥ समानेन्युपरिष्ठान्॥ अवेक्षमाणो ब्रूया
त्॥ स्वयं वाक्यीत्॥ अनुपरि काममविद्यमानेषु॥ यस्मिन् देशे जातौ भवति नमस्मिन् वय
ने॥ वेदने भूमिर्हृदयं दिविर्वदमसिश्चितं॥ वेदादन्तर्भातविद्यान्यश्मशरदः शनैर्जीवि
मशरदः शत० मृणुयामशरदः शतमिच्छनेन मंत्रेण॥ अथैनं कुमारमभिर्मशति॥
उं अस्मा भव परमं भविरणमस्तं भव॥ आत्मा वै पुत्रनामासि स जीवशरदः शनमि
च्छनेन मंत्रेण॥ अथास्य कुमारमभिर्मत्रयते॥ ६ दासिमैत्रावरुणी वीरे वीरमजीज

॥२८॥

10

नाथाः॥ सर्ववीरवनीभवयास्मात्वीरववतोकरादित्यनेन मंत्रेण॥ अथास्य कुमारसमाजुदक्षिणं
स्तनं प्रक्षाल्य प्रयच्छति॥ ६ मणं स्तनमिति मंत्रेण॥ ततो वामस्तनं प्रक्षाल्य प्रयच्छति यस्ते
स्तने निमंत्रेण॥ उदकरं यावैशिरः स्नाने निदधति॥ आपो देवेषु जाग्रथेन न मंत्रेण
॥ ततः स्तनियथा देवेषु जाग्रथ॥ पञ्चमस्या ० स्तनिकाया ० सपुत्रिकार्या जाग्रथेन न मंत्रेण
वैण॥ ततः स्तनिकाग्रहस्पृशरदेशे यवभस्मस्कारा कृत्वा स्तनिकाग्रिं स्थापयित्वा सायं
प्रातः संध्या द्वये फलीकरणमिच्छान् सर्वयान् तस्मिन् गौ जुहोति हस्तेन॥ शं दामर्कः
तिर्मंत्रेण॥ शं दामर्कः उपवीरः शौडिके य उल्लखलः॥ मलि म्लु वी द्री एण सश्च वनोन
श्च तादितः स्वाहा इदमग्रे नमम॥ आलिखन्निति मित्रः कं वदेत्त उ पश्चतिः हयसः
ऊभीशत्रुः यात्रयाणि र्मणिर्द्विमुखः सर्वपाश एव नोनश्च तादितः स्वाहा इदमग्रे
नमम॥ ततो दशब्राह्मण भोजनसंकल्पः॥ कुमार्या ज्ञातार्या पञ्चसर्वं वनमेव वदन्ति

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

अमौत्रिकं कार्यं ॥ पितृश्रावणं तरेगते सति पितृयैरपि कार्यं ॥ इति ज्ञानकर्मप्रयोगः ॥ अथ
षष्ठीयज्ञः ॥ ततः पूर्वरात्रे पित्रादिरावण्यदेशकालौ सन्ताप्य शिशोरयुरारोग्यसकलानि
वृक्षातिवारपरमेश्वरप्रीत्यर्थं विप्रैश्च जन्मदानीं वारिदेव्याः जीवन्तिकायाश्च यथा मिलिते
पवारैः पूजनमहं करिष्ये ॥ एतत्पुतिमाश्च लेपनादिनां कुप्ये लेख्यपुरुषाः शस्त्रदत्ताः स्त्रिय
श्च षोडशोपवारैस्तत्रैव पूजयेत् ॥ रात्रौ जागरणं ॥ जन्मदाम्यो नृमाषवलिदेयः ॥ अथ प्रा
र्थना ॥ गौरीपुत्रो यथा त्वं दः शिशुत्वे रक्षितः पुरा ॥ तथा ममाप्ययं बालः षष्ठिके रक्षता नमः
॥ जननीधर्मसौख्यं नावर्द्धनीधनसंपदा ॥ साधनी सर्वसिद्धिना जन्मदेत्वा नृतावय
॥ षष्ठीदेवि नमस्तुभ्यं स्तुतिं काग्रदशालिनी ॥ पूजिना परयाभक्त्या दीर्घमायुः प्रयच्छ
रुमे ॥ ३ ॥ ततो वारमातृका ॥ वारस्य उभयक्षेत्रे लिखेत् ॥ तासां नामानि ॥ विष्णु एव हि
मातावतथा गौरीव पूजना ॥ आयुर्दातुो भवत्येताः अथ जन्मदिने मम ॥ पंचोपवारैः ॥

पूजयेत् ॥ ततः प्रत्यहं पूजयेद्दशमेहि विसर्जनं ॥ इति षष्ठियज्ञाविधिः ॥ अथ रा
त्रिवर्गः ॥ दशदिनसंध्यायां स्तुतिं कसमीये जयेत् ॥ उगणार्नात्वा धम ॥ श्रीश्च तेषां ॥ अ
रुक्षेन श्यन ॥ इर्मदेवा राजा ॥ अग्निर्मूर्द्धा न्वति ॥ उदुधस दत्ता ॥ वृद्धस्य ते अति ॥ त्र
मा ॥ अन्नान्परिस्तुतो मधु ॥ शनौ देवी तु नः ॥ कयानश्चि यत्ता ॥ केतुं क एव न यथा
त्रा तारमिंद्र त्विंद्रः ॥ त्वत्तै अग्रे न वदे व्रते ॥ यमाय त्वांगि पित्रे ॥ अरुन्वत मस्तु ॥ त
त्वायामि मोषी ॥ आनो नि युक्तिः श दानः ॥ वय ६ सोम मही ॥ तमी शानं स्वस्तये ॥
अस्मि रुद्रा देवाः ॥ स्नाना पृथिवि प्रथाः ॥ दिवस्यारि प्रथमं मुनिजो विवदुः ॥ १ ॥ आ
नो नमः ॥ कृमदि तिर्जनि त्वं ॥ क्वं वा वं शरदः शतान् २६ ॥ सुशान्तिं वदतु ॥
प्रथमं गणपतेर्मंत्रं श्रीश्च तैत्तदुर्जतरं ॥ नवहरेणैर्लामंत्राणि दिक्पालानां तथैव

20

व॥ दिवस्यारि समारभ्य विवक्रस्त्वेततः पठन् ॥ आनो भद्रं नमो जनि त्वान्ततः परं ॥ क
 वं वावन्ततः यश्चादन्तेन शरदः शतान् ॥ रात्रि वर्गमिदं जप्य वा वा नां भयनाशनं ॥ इति
 रात्रि वर्गः ॥ ॥ अथ नामकरणं ॥ तत्र एकदशदिने कर्त्तव्यं ॥ आवम्य प्राणायाम्य देश
 कालौ स्मृत्वा स्थितिं वीजं गर्भसमुद्भवैर्नो निवर्हणं युर्विद्विष्य बहुरसिद्धिं वा
 राश्री परमेश्वरं धीनये नामकरणं कर्त्तव्यं ॥ तत्र निर्विघ्नार्थं गणपतिपूजनं
 स्वस्तिपुण्यं वाचनं मातृकापूजनं वसोक्षीरानादींश्चाहं विधाय ॥ कर्मगतं न ब्राह्म
 णं त्रयं भोजनं ॥ पिता कुमारस्य च सर्वं वत्सुरसर्वं वानाम् कुर्यात् ॥ कन्यायास्तु अयु
 जा सरं ॥ नतस्तु दुःखान् कालं स्यादि पात्रं प्रसार्य स्वर्णं शलाकया वेत्तुं ॥ स्वदेवता भक्तौ
 सि ॥ गणपति भक्तौ सि ॥ कलौ न तोयुतश्च श्रीवैकुण्ठे च जनार्दनः ॥ उर्वेद्रो यस्तु
 रुषो वा सुदेवस्तथा हरिः ॥ योगीशः पुंडरीकाक्षो मासनामान्यनुकमात् ॥ यत्र

॥ २० ॥

15

10

5

यथा वारं वैत्रमार्गशीर्षादि वाक्रमः ॥ ततो नाम देवताभ्यो नम इति संस्मृत्या ॥ ततो मातु
 रुत्संगं स्मृत्वा शिरोरमुकनाम्ना त्वमुक्तौ सीति पिता ब्रूयात् ॥ मनोज्ञं तिरविधेः प्रतिष्ठाप्य
 ॥ अमुकनाम्ना अमुकनामार्थं भवतो भिवादयेत्ते द्रव्यं त्वानाम कर्त्तुं प्रतिनाम विधानं
 भिवादयेत् ॥ आयुष्मान् भवत्वमुक इति विधा वदीयुः ॥ कुमार्या अपि नामकरणं क
 र्त्तव्यं कार्यं ॥ ततो दश ब्राह्मण भोजनं सकल्यः ॥ इति श्री प्रयोगे रत्ने नामकरण प्रयोग
 : ॥ ॥ अथ पर्यकारोपः ॥ गणेशपूजनादिकत्वा कुलदेवता संस्मृत्य वैकुण्ठं शिष्टं सौना
 ग्यं वत्सो योगशाधिर्न हरिस्मरन्तो स्वाचारं प्राप्त कर्म कुर्वन्त्यः प्राकृशिरस्त्वन्यसेयुः ॥
 इति पर्यकारोपः ॥ ॥ इति ~~प्रयोगः~~ अथ उगंधपानं ॥ गणेशं पूजयित्वा दोगोक्षीरं
 कंबुना न्यसेत् ॥ प्राग्दक्षिणेशिरस्त्वं वामांशोऽप्यथ वान्यका ॥ इति गोडगंधपानं ॥
 अथानिःक्रमणं ॥ जननाच्चतुर्थमासियात्रानसत्रिषुर्वदत्तारानुक्रमेण भदिने जन्म

20

दिने जन्मन सत्रे वा स्नायितः पितृदेशका लौक्यात्पुत्रमारुह्य युः श्रीरक्षि वीजगर्भसमुद्भूत
 वेनो निवर्हणं चारा श्रीय रमेश्वर श्रीनर्थनिः क्रमणार्थं कर्महं करिष्ये ॥ नत्र विहितं मान
 कापजनसर्वक नीदी श्रीद्विधाय ॥ अवैकत शिष्टं मात्रां के कर्तव्ये दद्यो याद साहसं गुरु
 दहिराय नयात् ॥ न वस्तु रिनिस्तु दर्शनं ॥ न स्निने वरौ वंद्य दर्शनं कार्य ॥ इदं दशदि
 ने कर्तव्यं ॥ व प्रार्थयौ गैर्दिगोशानां दिशा व वरुणस्य वा ॥ निक्षेयार्थं मित्रदात्रिने त्वोरक्षेत्
 सर्वदा ॥ अग्रमत्तं प्रमत्तं वादि वा रौ तथोपयिता ॥ रक्षेत् सनत्तं सर्वदेवाः शक्युरोगमाः
 ॥ एवं शिशुरस्य एव दिवान् प्रार्थयेत् ॥ इति निः क्रमण प्रयोगः ॥ अथोपवेश
 नं ॥ पंचमेमांशु कृत्वा सौम्यात्तः शस्त्रोक्तं शुभं तथोपवेशयेत् ॥ वीह न दी श्रीद्विधाय कर्तव्य
 वराह पृथिवीगुरोः देवादि जान्म जायन्तौ भौमौ शिशुपवेशयेत् ॥ तत्र मंत्रा ॥ रक्षेत्
 वस्तु धेद्वि सदा सर्वगर्भं शुभे ॥ आयुः प्रमाणं निखिर्वनिक्षेपस्य हरिष्ये ॥ अ

॥३१॥

10

विरादायुषस्य ये केचित्परिपथिनः ॥ जीविनारोग्यावत्तैः पुनिर्दृष्टावरेणान् ॥ धरिणेशे
 यभक्तानीमान् स्वमविकार्य सि ॥ कुमारयाहिमात्तत्त्वं वस्तुतदनुमन्यती ॥ ततो ब्रह्मण्य
 जयित्वा विप्राशिषो वा वयित्वा ॥ नीराजना युत्सवं कुर्यात् ॥ एवं कुमार्यामपि ॥ इति उप
 वेशनविधिः ॥ अथान्प्रशनयोगः ॥ यद्येष्टमेवा दशमेव मासि संवत्सरे वा दिनसंप्रवृत्तौ य
 सो सिते यो न्निविष्टुं शुभाजिवात्तान् मुक्तिर्दिहता मुनीन्द्रैः ॥ जन्मतः यद्येष्टमेमांशु ज्योति
 शालो कृत्तयित्तं सत्रादि शुभकाले पर्वणि वा शिशोरन्प्रशनं कुर्यात् ॥ देशका लौक्यात्
 ममास्पृशिशो मत्तिगर्भमन्त्रप्रशनं शुद्धनाय ब्रह्मवर्चसत्तेज इदियायुर्वक्ष्ये फलासिद्धि
 वीजगर्भसमुद्भूत वेनो निवर्हणं चारा श्रीय रमेश्वर श्रीनर्थयेः न प्रश्नान् सर्वकर्महं करिष्ये ॥
 तद्गन्तया स्वास्ति वाचनाभ्युदयिके कृत्यं पंचमं संस्कारान् कृत्यं लौकिकाग्रस्तोपनयनं द
 क्षिणतो ब्रह्मसंनमित्यादिकर्मण कर्तव्यं ॥ उपकृत्यनीयानि ॥ प्रजापतिर्द्विर्वाग्भ्यो

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

म॥४॥ आहुति दय आयेना॥ देवी वावमजयनदेवानीं स्तोविष्य रूपाः पशवो वदन्ति॥ सानो भ
 देवमर्जु उहना के नुवीग स्थानु पसुषु नै तु स्वदिति॥ इदं वावेन मम॥ पुनर्देवी वावमित्ये तस्य
 ते वाजो नो अघ प्रसु वात्ति नानं वाजो देवी रक्तु भिः कव्य याति॥ वाजो हि मा सर्व वीर ज्ञान दि
 श्री आका वजयति जयेय ० स्वाहा॥ इदं वावे वा जाया॥ आहुति वसुध यै स्वा ली या के ना॥ उग्र
 ऐ नम शी य स्वाहा॥ इदं प्राणा य॥ अ पा नाय स्वाहा गंधामे ही य॥ इदं अ पा नाय॥ वसुधा
 रूपा ए शी य स्वाहा॥ इदं वसुधे॥ उग्रै ए य शो य शी य स्वाहा॥ इदं आ वा य॥ नतो स्वा ली
 या के ना सि य कर्तु क्त्वा॥ नतो व्या हृत्या दि प्रजा प त्या नं वा ऊतयः॥ नतः सं सव प्राशन
 ॥ पवित्रा भ्या मर्जनं॥ पवित्र प्रप्ति यतिः॥ वसु ए य र्ण यात्र दानं॥ प्रणिना विप्रो कः॥ न
 तः सर्वा नै क ती र्था ये न प्राशयेत्॥ तर्क्षी॥ इदं नैति वा मंत्रेण॥ नतो दश ब्रह्म ए न भी जय
 ति॥ ऊ मा र्ग्य आयि अ मंत्रे कं कार्य॥ ॥ इत्यत्र प्राशन प्रयोगः॥ ॥ अथ वक्ष्ये चने॥ मंगल

॥३२॥

10

5

स्तानीं त्रंज भदिने दी र्घा यु कामो मार्क डियादि यजन मर्हं कारिष्येति संकल्पः॥ गणपति यजनं भो ड
 श मातृ का यजनं वसोर्ज रा व क र्माति॥ नतः गणपति० उर्गा० ऊ व देवतां गुरु देवतां॥ अग्नि
 विद्या न० मातृ न पि तृ न॥ पथ क स्त्र्यादि न व ग्र ह न सोम० यं व भू ता नि० का तं० युगं० सं वत्स
 र० मास० पक्ष० अक्ष ज न राशि॥ अक्ष ज न राशि० अक्ष ज न राशि॥ शिवा० स भू ति० प्री ति० स न
 ति० अनु स यां समा वि श्रुं भद्रं० इन्द्र० अग्नि० यम० नै र्ऋ ति० वरु ण० वायु० ऊ वैर० ई शानं० अ न
 नं० ब्रह्मा णं॥ एता वाम भिर्मंत्रैः यजयेत्॥ नतः षष्ठि कामा वास या द्या दि कं कृत्वा॥ जप मातृ जप
 ज्ञात्री जगत्त नंद का रिणी॥ प्रसीद मम क व्या णि षष्ठि देवि नमो लुप्ते॥ इति पुण्यां ज वित्र्यं दः
 त्वा शेष यज्ञा निर्वि त्त्य प्रा र्थयेत्॥ रू पं देहि ज र्यं देहि भद्रं भवति देहि मे॥ पुत्रां देहि धनं देहि स
 र्वी कामां देहि मे॥ नतः पुण्य वि सर्जयेत्॥ ॥ नतः श्रद्धे नै न य द ले क्त्वा त मथे मार्क डे य
 यज्य प्र र्थयेत्॥ आयुः प्रद मरु भा ग सोम वं श स मुद्र वा॥ महान पो मु नि श्रे ष्ठ मार्क डे यः

20

नमोस्तुते॥ इति पुरा जलितयेण संयत्नं प्रार्थयेत्॥ मार्कण्डेयमुनिः नमस्ते महदायुषे॥ विर-
जीवीयथात्वं भो भविष्यामि त्वामुने॥ मार्कण्डेयमहागणपतकल्याणजीविन॥ आयुरारोग्यसि-
धार्थं मत्सार्कवरदोभवा॥ नराणामायुरारोग्यैश्वर्यसौ भोग्यसुखप्रदः॥ सौम्यमूर्तेन मत्सुभ-
गुर्वशवरायवा॥ मत्सुतपो मुनिश्रेष्ठसप्तकल्याणजीविन॥ मार्कण्डेयनमस्तु भो दीर्घायुर्ध-
प्रयश्च मे॥ मार्कण्डेयमहागणपतार्थयेत्कल्याणजीविनः॥ विरजीवीयथात्वं भो भविष्यामि त्वामु-
ने॥ ततोऽदत्तेषु॥ अश्वत्थामानं॥ वलिं व्यासीहनुमन्तं विभीषणं॥ कर्णं परशुरामं का-
र्तिकेयं प्रजयेत्॥ यत्राग्रे स्थाने देवैः॥ बासुदेवं क्षेत्रपालं॥ पृथक् पृथक् बादिहता-
नि प्रजयेत्॥ ततः प्रार्थना॥ प्रीयतां देवताः सर्वाः प्रजागृह्णन्तु माम्॥ प्रयत्नोपरा-
रोग्ययशः सौख्यवसंपदः॥ ततो मंत्रहीनादिषष्टिर्वास्तुजां समापयेत्॥ ततो देवप्रदा-
यी मुष्कामः अमुकब्राह्मणाय दानुमहमुत्सजेदिति दद्यात्॥ ततो घना कृतिवैद्या

॥३२॥

10

हृतिभिर्होमः॥ ततः पयसा सर्वभूतेभ्यो वाचः॥ ततस्ते दुलान् दद्यात्॥ ततः प्रजापतिदेवर्ष-
यत्तं॥ अजव्यर्जमिर्न सीरसलिखं गुडमिश्रितं॥ मार्कण्डेयवरं वृद्धायिवाय्या युष्महेतवे॥ इ-
ति ति॥ त्रगुडदुग्धं पीत्वा वयश्चमत्सेति विसर्जयेत्॥ ततः कुमुदादिदेवताः यथाशक्त्या कल्पे-
ग्राह्येण सुखे वासिनी शिशुर्भोज्यजन्मर्क्षदेवता प्रीत्यै पादशर्वशपिठिकाः मोदकाच्छदन-
भक्ष्यादि युता जीवन्त्यतिपुत्राभ्यो दत्वा हि योगं स्वीयात्॥ ॥ इत्येकं स्तुतिः॥ ॥ श्रीः॥ ॥
अथ द्वादशकरणम्॥ नत्रपरे वर्षे तृतीये वा असंपूर्णेऽप्येनीत्यासहवा॥ आरभ्याधानमा-
नौ रोक्ता वेनीतेन कर्मणा॥ व्याहृती तनु संस्थान् कृत्वा क्रम्य यथा कर्म॥ १॥ एकैवेकलोच-
पिपादकं समावरेत्॥ तौ वादवीकप्रकुर्वीत प्रायश्चित्तद्वयं नरं॥ २॥ अथ प्रयोगः॥ दे-
शकालौ स्तुता अस्मद्विजगर्भसमुद्भवौ नो निवर्हणेन वलायुवौ भिद्वि-
द्वारा परमेश्वर प्रीत्यर्थं वौ लार्थं कर्माहंकारयोः॥ अस्मद्विजगया विहितं अविघ्नः

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

यजनं मंडपं पत्तकं यजनं वसोर्द्धारणी दी आर्द्ध वाहं कारये ॥ ततः आर्द्ध समा
 या ॥ ततः अनुष्ठिष्ट पाकेन ब्राह्मणं त्रयं भोजयित्वा ॥ ततः सौमं मुडितं शिरवदुवा ॥ ततः
 आग्रस्तु पत्तकं ॥ ततः दक्षिणतो ब्रह्मासनमासीदमित्यादिकार्यं ॥ उपकृत्य मीयानि
 शीतोदकं ॥ उल्लोपकं ॥ च तर्पिदं ॥ श्री ए श व ली ॥ सप्तविंशति कुश नरुणानि ॥ सुर
 : ॥ आनडु ॥ गोमयार्घ्यं ॥ नायितः ॥ देववित्रे कृत्वा वरणदारभ्य सर्वं जुहुयात् ॥ प्रजापति
 ईदं अग्नि सोमं ॥ ततो नवा ऊत्तयः ॥ अग्रयोस्त्रिष्टु कृते स्वाहा ॥ द्वादशग्रयोस्त्रिष्टु कृते नम
 म ॥ सप्तव प्राशनं ॥ पवित्राभी मार्जनं ॥ पवित्रं प्रतिपत्तिः ॥ ब्रह्मणे पर्णपात्रदानं ॥ प्र
 णिना विमोक्तः ॥ शिताख सुख आसि वत्ति ॥ उल्लेन वायु उदकेन स्नापने केशान्वयेति
 मंत्रेण ॥ केशश्मश्रिति वकेशांते ॥ अथात्र नवनीतर्पिदं च तर्पिदं दध्नीं च प्राश्यति ॥ त

॥३४॥

10

मंड
 तसजलं दक्षिणगोदाने लापयेत् ॥ उं सवित्रा प्रसुता देवा अप उदं तु ते तनुं दीर्घां पुत्राय ववास
 इत्यनेन मंत्रेण ॥ ततः स्त्रेण शल्लोको शविनयनं कृत्वा सप्तविंशति पर्वं स्थापितं कुशभ्यः
 कुशत्रयं केशमथैस्त्रयं येन ॥ उं ओषधे त्रायस्व स्वाधिते मे न ॥ ६ ॥ ६ ॥ सीः ॥ ततः सुरं गृही
 त्वा ॥ शिवो नामासि स्वाधिति स्त्रेण तानमले अल्लमा माहि ॥ ६ ॥ सीः ॥ अनेन दर्शनं तत्र केशेषु
 सुरलापयित्वा ॥ निवर्त्तयाम्यायुषे न्नायाय प्रजननाय रायस्वी आयु प्रजात्याय सुवी
 र्याय ॥ ततः कर्त्तनं कुर्यात् ॥ उं येनावपत्सविता सुरेण सोमस्य राशौ वरुणस्य विमान
 ॥ तेन ब्रह्मणे वयते दमस्यायुर्भाजरदृष्टिर्यथा सत् इत्यनेन मंत्रेण ॥ ततः स्नानं केशा
 न्सकुशं च वौक्त्वा वगोमये स्थापयेत् ॥ ५ ॥ वमी वयुनदीक्षणे गोदानं कारद्वयं तस्मै
 कुर्यात् ॥ ततः पश्चिमगोदानं मुदति ॥ सवित्रा प्रसुतेति क्लेदनं ॥ त्रैण्णं शल्लोका विनी ॥ त्री
 ण कुश नरुणं न्यनधाति ॥ ओषधयै इति ॥ शिवो नामेति लोहसुरमायाय ॥ निवर्त्तया
 मीति प्रवपति ॥ केशक्लेदनेऽयं मंत्रः ॥ आयुर्धनमदग्नीः कश्यपस्य आयुषः ॥ यदेवेष्टु

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

आयुषं तत्रो अस्तु आयुषम् ॥ गोमयार्थं दे प्रशस्ति ॥ ततः पूर्ववत् क्ली वार हयं कर्म कुर्यात् ॥
 ततः उत्तरगो दानेपि कार्यं ॥ अत्रापि केश कंदनं त्रैविशेषः ॥ उंचेन भरिश्चरादिवजो कप
 श्राद्धि सूर्य ॥ तेन ते वपामि वस्त्राणि जी वाने वे जी वनाय सु श्लोक्याय सल य इत्यनेन मंत्रेण
 केश कंदनं ॥ अत्रापि वार हयं उदनादि क्रिया नू र्णां कार्या ॥ ततः त्रिपुरेण शिरः प्रदाक्षणीं
 परिहरति ॥ उंचेन सुरेण मर्जयत्ता सु पेशसावसा वा वपति ॥ केशांश्च धि शिरो मा स्थापुः
 प्रमोषीरित्यनेन मंत्रेण ॥ वर्षा मीत्येव कृतं ॥ सु शिर आर्द्र कत्वा सुर नीयिताय कृति
 ॥ अक्षरा वं यरिव पेत्यनेन मंत्रेण ॥ वयामीत्येव कृतं ॥ स वा यु द श्रु ख स्य वा ल स्य य
 थोक्तं केश शेष कर णं करोति ॥ अनुगुप्तमेतत् ॥ संकेशं गो षे नि धाय गो मयार्थं दे ॥
 ततो दश ब्राह्मण जीजन संकल्पः ॥ एतत्सर्वं कुर्यात् अथ मंत्रं क ॥ होमस्तु समंत्रं क
 दति ॥ मध्ये शिरसि कृ दास्या दसि स्थानी तु दक्षिणे ॥ उभयोः पार्श्वयो रत्रि कक्षया

॥३५॥

10

नां शिखामना ॥ १ ॥ शिशोर्मत्तरि गर्भिण्यां कृ दा कर्म न कारयेत् ॥ पंचमा दयो र्धं तु गर्भिण्या
 मपि कारयेत् ॥ २ ॥ सहोपनीत्या वेत्त दा दो षो न विद्यते ॥ इति कृ दा कर्म प्रयोगः ॥ अथ क
 र्णवेधः ॥ तत्र गणपति यज्ञं कृत्वा सर्व दे वान् नमस्कृत्य कुमारं आश्रु खं मु पविश्य दक्षिणं क
 र्णमभि मंत्रयेत् ॥ भद्रं कर्णेभि र्नामै र्मंत्रेण ॥ ततः स र्वा व स्यंती वेदा ग यंती ॥ इति मंत्रेण ॥
 अनादृत्य स्तुते ॥ इति कर्ण वेधः ॥ अथोपनयनं ॥ गर्भाष्टमे ष्टमे वा दे कार्यं ॥ मनु
 ः ॥ ब्रह्म बर्चस काम स्य कार्यं विप्र स्य र्यवमे ॥ षष्ठे जुधन काम स्य विद्या काम स्य सप्तमे ॥ अ
 ष्टमे सर्व काम स्य नवमे कौत्ति मि कृतः ॥ १ ॥ वाराह सूत्रे ॥ उत्तरायणे ग र्ये क र्त्तव्यं सौ
 पनायनं ॥ वाराहः ॥ माघादि पंचमासे शुभे खला वर्धनं स्यत् ॥ ज्येष्ठमासे न ज्येष्ठ स्य जन्मः
 मासिन सर्वेषां ॥ १ ॥ गार्ग्यः ॥ पिता पिता महो धाता सो न यो गो वजा प्रजाः ॥ उपायनेपि का
 री स्यात्स्व र्वा भावे परः परः ॥ १ ॥ अधिकारा स्रज्ये प्रा यश्चि त्माह ॥ दक्ष विष्णुः ॥ कुरुते

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

यत्रोपनेतात्रिंशद्ववदुश्चरेत्॥ अत्रोपादशसाहस्रगायत्रीं वजयेत्तथा॥ ॥ प्राक्पुत्रि
मार्द्धं पदयक्षुर्लोकदीवियाम्नायनियनियवा॥ एवंगुरोर्वेत्तिसरत्तवेदिकावदुश्चिरायुर्नयो
वदन्ति॥ ॥ अथप्रयोगः॥ तत्रदेशकालौ स्मृत्वा अस्मत्कुमारस्य द्विजत्वासर्थं वेदाध्ययना
धिकारार्थं उपनयनमहं करिष्ये॥ तत्राविष्मार्थं गणपतिमन्त्रेन सर्वकस्वस्ति पुण्याहवा
दनसर्वकअविघ्नयजनमंडपस्थापनमात्तकापजननां दीश्राद्धं वकरिष्ये॥ तत्रै
श्वरालौकिकार्थं अस्मत्कुमारस्य उपनयनांगभूतं वपनमहं करिष्ये॥ ततो ब्राह्मणत्रयभोजनं॥
तत्पत्न्यौ मुदितशिरो बद्धं भोजयेत्॥ वहिःशालायां पंचभूतस्कारां कृत्वा लौकिकाग्नेः स्त
पनं॥ ततः पुष्पमालादिभिरलंकृतं वदुः आचार्यसमीपे मानयति॥ वेदिसमीपे अंतः पटं ध
त्वा उप्रतिष्ठाप्य॥ ततो आचार्यः॥ आनिर्तुमारं अग्नेः पश्चात्स्वदक्षितो स्तुत्या उदं द्रुत्वमिति
रेणु॥ ब्रह्मवर्चमा गामिति ब्राह्म॥ ब्रह्मवर्चमा गां॥ ब्रह्मवर्चसा नीति ब्रह्मि॥ ब्रह्मवारी अ

किं ३

॥३६॥

15

10

5

सानि॥ अथैनवासः परिधापयति॥ येनेंद्राग्रदहस्यतिर्वीतः पर्यदधादमर्त्तं॥ तेनर्वापरि
धाम्नायुषेदीर्घायुन्वायवलायवर्वसइत्यनेनमंत्रेण॥ आचार्यस्पर्शमंत्रपाठः॥ मेखत्वीवप्रीति
इयं उरुर्कं पारिभाषमानावर्णयवित्रं पुननीम आ गत॥ प्राणयानाभ्यां वनमादधाना स्व
सादेविसुभगा मे त्रै खलेय॥ मानवकस्पर्शमंत्रपाठः॥ अथयतो पवीतपरिधाना॥ यतो प
वीतमरमं पवित्रं प्रजापतेर्यस्तदुर्जं पुरस्तात्॥ आयुष्यमर्घ्यं प्रति मुं वश्रुभ्रं यतो पवी
तं वलमल्लतेजः॥ यतो पवीतमसि यस्तस्मिन् यतो पवीतेनीपनसामि॥ ब्रह्मवर्चमा॥ अ
वाजिनं प्रयच्छति॥ मित्रस्य वशुर्द्धरुणं वलीयस्तेजो यशस्विस्त्वविरुद्धं समिद्धं॥ अना
हनस्य वसनं जरिष्ठः परिदं वाज्यजिनं दधे रुमिति मंत्रेण॥ ततः दंडं प्रयच्छति॥ तं प्र
तिगच्छति॥ यो मे दंडः परापतद्वै स्य सोधि भूमी॥ तमहं पुनराददाम्यायुषे ब्रह्मवर्च
सायेति मंत्रेण॥ दीक्षावदेकैर्दंडं प्रतिग्रहणमिच्छति॥ अवास्थाक्षिरं जनिनां जनिं स

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

रयनि। आयोहिषेतिस्मिन्सन्निः॥ अथैनस्यमुदीक्षयतिनवसुरिति॥ ततः आचार्यमाएव
 कस्यदक्षिणधोपरिदक्षिणीत्वाहृदयमावभते॥ ममवनेनेहृदयं दधामिममविज्ञमनुवि
 ज्ञेनै अस्म॥ ममवावमेकमनाजुषस्वरुहस्पतिष्ठा नित्युनक्तुमर्ह॥ कुमारस्यदक्षिण
 दक्षिणहीत्वा॥ कोनामासि॥ अमुकशर्मा अहमे॥ कस्यवस्त्रं वीर्यसि॥ भवतः॥ इदं द्रव्यं
 स्वकार्यस्यगिराचार्यनवाहमाचार्यस्तवासाविति॥ अथैनभूतेभ्यः परिदधामि॥ प्र
 जापतयेत्वा परिदधामि॥ देवस्यत्वा सवित्रे परिदधामि॥ अश्वत्थोवधीभ्य परिदधा
 मि॥ ग्रावायथिवीर्णात्वा परिदधामि॥ विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यः परिदधामि॥ सर्वेभ्यस्त्वाभू
 तेभ्यः परिदधाम्यारक्षेदत्यनेनमंत्रेण॥ अथ कुमार आग्निं प्रदक्षिणी कत्याचार्यस्यो
 न्नरनडपविशति॥ ततो दक्षिणोत्तरासनमासीर्य॥ अथ वदसाग्र॥ पवित्रं केदना
 दर्भस्त्रयः॥ पवित्रेदे॥ प्रोक्षणीयात्र॥ आज्यस्थानी॥ समार्गं कुशाः॥ उपयमनकु

॥३७॥

10

5

शाः॥ समिधस्तिस्रः॥ स्तवः॥ आर्ज्यं॥ पूर्णपात्रंवेति॥ पवित्रे कृत्वा॥ द्रव्योपरित्रीणिनिधा
 यादिमूलेन दो कुशो प्रदक्षिणी कृत्य सर्वान्युपगृह्णाकेदयेत्॥ प्रोक्षणीयात्रे अपः क
 र्त्वा॥ पावित्राभ्यामुत्पवने॥ तास्त्वा नान्तयोः॥ सद्यो कृत्वा दक्षिणे नोर्दिगर्न॥ नाभिसां प्रोक्ष
 णी॥ अथ व प्रोक्षणी॥ उपयमन कुशा नो प्रोक्षणी॥ समिधो प्रो॥ स्तवस्य प्रो॥ आज्यस्य प्रो॥
 पत्रपात्रस्य प्रो॥ असंवरं प्रोक्षणी नानिधानी॥ निरूप्याज्यं॥ आज्यस्थानीमाज्यनिर्वापः
 ॥ अधिश्रित्य॥ आज्याधिश्रयण॥ पर्यग्निकुर्यात्॥ ज्वलत्कुशेनाज्यस्य पर्यग्निकरणं
 स्तवंप्रनम्य॥ समार्गं कुशैः स्तवं समुज्य प्रोक्षन्मुदकेनाभ्युक्ष्य॥ पुनः प्रनम्य॥ अग्रे
 दक्षिणोत्तरादध्यात्॥ आज्यमुदास्य॥ पावित्राभ्यामाज्यमुत्पय॥ अवेक्ष्य॥ अथ द्रव्यानि
 रसनं॥ प्रोक्षणीश्च पूर्ववदुत्पवने॥ उपयमनान् कुशानादाय॥ तिष्ठन्समिधोभ्याधा
 य सपवित्रेण हस्तेन प्रोक्षन्मुदकेनाग्निं पयुष्य॥ इतरथा वृत्तिः॥ पवित्रयोः प्रणिना

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

सुनिधानं॥ दक्षिणं जान्वा य॥ ब्रह्मचारं भक्त्यै उच्यते॥ प्रजापतिं॥ इन्द्रं॥ अग्निं॥ सोमं॥ त
 नोनवा कृति॥ अग्नेयैस्त्रिंशत् कृते स्वाहा इदमग्नेयैस्त्रिंशत् कृते नमः॥ सर्वव्याश्रयं॥ पवित्रा
 भ्यामर्जनं॥ पवित्रं प्रतिपत्तिः॥ ब्रह्मणे पृथ्व्या त्रिदने॥ प्रणीता विमोहः॥ अथैनं ६० स ६०
 शास्त्रं॥ ब्रह्मचार्यसि॥ असाति॥ आयोशनं॥ अश्रामि॥ कर्मकुरु॥ कर्वाणि॥ मादवा
 सुषुप्ताः॥ न स्वयामि॥ वावयकम॥ यच्छामि॥ समिधमाधेहि॥ आदधानि॥ अथासै
 सावित्रीमन्त्रा होतृतो ग्रे प्रत्यं शुक्लं यो पावसा समीक्षमानाय समीक्षिता यत्र या पावसा
 ॥ कथं॥ प्रथमं पादशः॥ द्वितीयं मूर्ध्वर्धः॥ तृतीयं सर्वसदृशं नावायै ब्रूयात्॥ अ
 त्रसमिधादानं॥ पाणिनाग्निं परिसमूहति॥ अग्ने सुश्रव सुश्रवसं मा कुरु॥ यथा त्वम
 ग्रे सुश्रवः सुश्रवा असि॥ एवमा ६० सुश्रवसो श्रवसं कुरु॥ यथा त्वमग्ने देवानां यज्ञ
 स्य यज्ञस्य निधि या असि॥ एवमहं मनुष्याणां वेदस्य निधि यो भूया॥ समिति॥ प्रति

॥२८॥

10

मंत्रमादधानि॥ ततः प्रदक्षिणं मग्निं पर्युत्थेति रुन्समिधमादधानि॥ उ अग्ने समिधमसुखं
 रुन्ते जानवेदसि॥ यथा त्वमग्ने समिधा समिधस एवमहमायुषामेधया वर्वसा प्रजया मशुभि
 र्वसु वर्वसेन समिधं जीवयुत्रै ममावायै मेधा य इमसा नानराकारिभ्यश्च स्वीते जस्वी ब्रह्म
 वर्वस्यन्नादो भूया स ७ स्वाहेत्यनेन मंत्रेण॥ ततो नेनैव मंत्रेण वरदयं समिधमादधा
 ति॥ एषान इति समिधाधानं मंत्रः॥ ततो उ पाविष्य पर्ववदग्ने सुश्रव इत्यादिभिर्मंत्रै
 ५ : अग्ने सधुष्य पर्युत्थेति कृत्वा॥ ततः स्तुतीं पाणिं प्रतप्य वक्ष्यमाणैः सप्तभिर्मंत्रैः
 प्रतिमंत्रं मुखविमार्जनं॥ तन्त्या अग्ने सितं नमो पाहि॥ आयुदा अग्ने स्यायु मे देहि
 ॥ ववोदा अग्ने सितं नमो देहि॥ अग्ने यमेतन्वा ऊ न तन्मे आयु ए॥ मेधा मे देवः स
 विना आदधातु॥ मेधा मे देवी सरस्वती आदधातु॥ मेधामश्विनो देवा वाव तं पुष्कर
 सजावित्येतेन सप्तमुखविमार्जनं मंत्राः॥ ततः अंगायना॥ अंगानि व आयु

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

मर्न॥ वाक्रमआप्यायता॥ प्राणश्चमआप्यायता॥ वक्रुश्चमआप्यायता॥ श्रोत्रं वमआप्याय
ता॥ यक्षवर्षवआप्यायता॥ भस्मना न वाटेग्रावायादक्षिणे ॥ असेहदिवआयुषामिति
प्रतिमर्न॥ अमुकगोत्रः अमुकप्रवरः अमुकशर्माहो वैश्वानर अभिवाद्यामि॥ एवंवरु
णं आचार्यवगुवादि॥ आयुष्मान् भवसौम्य अमुकशर्मन नो॥ अत्र नि सावर्षवरणम्॥
भवति नि सां देहीत्युक्ता वासुणमि सीयावते॥ नि सां भवति देहीति सावित्र्यः॥ नि सां देहि
भवतीति वैश्वः॥ नि सां वाभिसाग्र साः॥ षट्शदशा अ परिमिताया॥ मातुः सकाशात्प्रय
मभि सां यावते॥ एवं यथोक्तं भिक्षित्वा आचार्याय नि सां नि वेदयेत्॥ कृतस्य उपन
यनाख्यस्य कर्मणः सांगता सिद्धिर्दशसंख्याका वासुणान भोजयिष्य॥ ब्रह्मवा
री नियमः॥ भू मिश्रायी॥ अक्षरा ववणशर्न॥ दंडधारणमग्निपरिवरणं गुरुशु
श्रवणं॥ सार्ययान भोजनं॥ भिक्षया कुर्यात्॥ मधुमां स भक्ष एज त्वमधेमजन

॥३६॥

10

उवा सनस्त्री श्रीगमिष्या भाषणवैर्याणि वर्जयेत्॥ उपयुक्तिना त्रतां व लदन्धावनदि
वास्वाय कत्रया उकागंधमा ल्यो वर्जना नु वेयनानि जलेक्षयेत्॥ षट्शदश वर्षवसवर्ष
वरेत्॥ यावद्देदग्रहं वा॥ सार्ययानहेमः॥ ॥ इति उपनयनप्रयोगः॥ ॥ अथ वेदा
रंभः॥ तत्र पुण्याहे अनाथो य वर्जने॥ तिथी गुरुशुक्र बुधान्यतमे वा सरे भरणे क
सिकारोहिणी मघा त्रयविशखा नुराधा ज्येष्ठा रेवती वर्जिते नक्षत्रे शुभमेव भद्रं
बुधशुक्र गुरु रूपां नक्षत्रे कार्यः॥ तत्र देशकालौ लोका लोका स्वरूपवारिणः वेदार् नमर्दक
रिष्य॥ तत्र निर्विघ्नार्थं गणपतिपूजनं स्वस्तिपुण्यादवावर्नमात्त का पूजनं वसिष्ठा
सनादी आर्द्रवाह करिष्ये॥ वहिःशा वायां यवभूसंस्कारां कृत्वा लौकिकाग्नेः स्थाप
नं॥ ततः हेमार्नया त्रासादनं कार्यं॥ प्रजापतिं ईडं अग्निं सीमं आ ज्येन सवीः ना

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

त्रवरुः॥ अंतरिक्षाय स्वाहा॥ इदं अंतरिक्षाय नमः॥ वायवे स्वाहा॥ इदं वायवे॥ वसुले स्वाहा॥ इदं वसुले॥ रुद्रो भ्यः स्वाहा॥ इदं रुद्रो भ्यः॥ प्रजायतु ये स्वाहा॥ इदं प्रजायतु ये॥ देवेभ्यः स्वाहा॥ इदं देवेभ्यः॥ ऋषिभ्यः स्वाहा॥ इदं ऋषिभ्यः॥ श्रद्धाये स्वाहा॥ इदं श्रद्धायै॥ मेधाये स्वाहा॥ इदं मेधायै॥ सदसस्पतये स्वाहा॥ इदं सदसस्पतये॥ अनुमत्तये स्वाहा॥ इदं अनुमत्तये॥ तनोमहाबाहोति होमः॥ अग्नये सिष्टकृते स्वाहा॥ इदमग्नये सिष्टकृते॥ ससवप्राशनं॥ पवित्राभ्यामार्जनं॥ पावित्र्यप्रतिपत्तिः॥ वसुले पर्यायात्रदानं॥ गणेशहरिलक्ष्मीसरस्वतीः पञ्चयित्वा प्रत्यक्षुखाय गायत्र्युपदेशवत्॥ ॐ नमः॥ स्वः ॐ इत्येतेत्यादिवेदार्भं कुर्यात्॥ अध्यायनीतिर्दमित्युक्ता प्रणमेत्॥ एवं नित्यं॥ यदा ऋग्वेदार्भं सदा पथिष्ये स्वाहा॥ इदमग्नये स्वाहा॥ वसु

॥४०॥

10

लेत्यादि॥ न वा ऊनी ऊनी॥ भराद्यादष्टाऊनी ऊनी प्राशनांते॥ सर्ववद्येदार्भं अग्निमीलेत्यादि कुर्यात्॥ यदि सामार्भं सदादिवैतर्क्येत्याऊनी चर्यं ऊनी वसुलेत्यादि प्राशनीर्न कृत्वा॥ अथ आयाहत्यादिर्भसमार्भं कुर्यात्॥ यदि अथर्वणार्भं सदादिग्न्यश्च इमसेत्यादि आऊति चर्यं ऊनी वसुलेत्यादि प्राशनीर्न कृत्वा शनौ देवीरित्यादि अथर्वणार्भं कुर्यात्॥ ततो दश ब्राह्मण भोजन संकल्प्यः॥ श्रीः॥ इति वेदार्भं प्रयोगः॥ अर्हदयं सत्पारं तो वासुदेव परायणः॥ मुंडी वाजटिलो वासा दथ वासास्त्रिखाजटी॥ अथ गोदान प्रयोगः॥ जन्मतः सप्तमे वर्षे नोवेदं न विसर्गात् सर्वकालापर्युदगयने शुक्लपक्षे वैलो ऋति आदौ गोदानं कुर्यात्॥ देशकालौ सत्त्वास्पवसुवारिणः केशीतमहं करिष्ये॥ नदं गतयाम् इदं पस्वपनं मान्ता परजनं वसो द्वाशनी दीर्घा ईक रिष्ये॥ नतः अग्निस्त्वयर्न॥ ततः पात्रासादनं कृत्वा उपकल्पनी यानि॥ शीतौ द

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

॥ उज्ज्वलं ॥ चतुर्थं ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ सप्तविंशतिनरुणानि सुरः ॥ सानु इह गोमयपि
 दानापितः ॥ अत्रगौरैर्वरः ॥ ततः पर्युक्षणैर्नरुणां ज्योतिर्गुह्यतः ॥ प्रजापतये
 ॥ ततो नवाकृतिः स्विष्टकृत्वा ॥ सप्तव्याशने ॥ पवित्राभ्यां मार्जने ॥ पवित्रप्रतिपत्तिः ॥ व्र
 क्षणे पूर्णपात्रदानं ॥ प्रणताविमोक्तः ॥ ततः शिरसि उज्ज्वलः ॥ आपः सिंचति ॥ उज्ज्वलवा
 युः अदिने केशश्च वपेति विशेषः ॥ त्रिः सुरैर्गणैः प्रदक्षिणं समुत्तं पारहरणम्
 ॥ यन्त्रैरेण मुखमास्यायुः प्रमोषीः ॥ अन्तर्द्वारं करणवत् ॥ ततः आचार्यो यगो
 दद्यात् ॥ त्रिंशत्त्रयसुवर्णं ॥ श्रीः ॥ ॥ इतिकेशान् प्रयोगः ॥ ॥ अजिनमेखलादौ
 भैक्षवर्णवृत्तानि ॥ निवर्त्तने हि जानीनां पुनः संस्कारमर्हति ॥ अताना वसुरा
 पोत्तारैर्नो विष्णुवमेव ॥ पुनः संस्कारमर्हति त्रयोवर्णं हि जानय ॥ ॥ अथ
 समावर्त्तनं ॥ ततः आचार्यः प्राणनायकं देशकालात्कृत्वा असुवर्णवारिणः ॥ ॥

॥ ५॥

15

10

5

स्वस्वमप्राप्तिकारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं समावर्त्तनाख्यं कर्माहं करिष्ये ॥ तत्र निर्विघ्नार्थं गणप
 तियजनं स्वस्तिपुण्याहवाचनं मान्तरकायजनं वसोक्षरानां दीर्घाहं वाहं करिष्ये ॥ आहोदि
 समाप्यततः पंचभूसंस्कारां कृत्वा लोककाये स्थापनं ॥ ततः वसुवर्णं घ्राज्यमार्गतिविशे
 षः ॥ उपकल्पनीयेषु समिधनकाष्ठानि ॥ समिधः पर्युक्षणार्थं उदकं ॥ हरितान्द्रशान्द्र
 शैवारिक्तमानं ॥ औडंबरं दशगुलं काष्ठं ॥ दक्षिणापितः स्नानवारि ॥ उदत्तं नद्रथं ॥
 वंदनं ॥ अह्ने वाससी ॥ यज्ञोपवीते ॥ पुष्पाणि ॥ उज्ज्वलं ॥ कर्णलंकारौ ॥ अजिनं ॥ दर्पणं
 नूतनं ॥ उपायनं ॥ वैणवंदं ॥ पूर्णपात्रं वेति ॥ ततः विषयकरणादिपर्युक्ष
 णं नरुणां ॥ प्रजापति ॥ इन्द्रा ॥ अग्नि ॥ सौम ॥ अंतरिक्षाय स्वाहा ॥ इन्द्रमंतरिक्षाय नमः ॥
 वायवे ॥ वसुणे ॥ रुद्रोभ्यः ॥ पृथिव्यै ॥ अग्नये ॥ वसुणे ॥ रुद्रोभ्यः ॥ दिवे ॥ सूर्याय ॥ वसुणे ॥
 रुद्रोभ्यः ॥ दिग्भ्यः ॥ ब्रह्मणे ॥ रुद्रोभ्यः ॥ प्रजापतये ॥ देवेभ्यः ॥ ऋषिभ्यः ॥ स्वर्ग

20

ये भेधायै। सदस्यतये॥ अनुमतये॥ नतः नवा ऊनीर्जुहोति॥ उभः स्वाहा इदमग्रये। भु
वः स्वाहा इदवायवे॥ स्वः स्वाहा इदस्यै॥ न नो अग्रे॥ स्वः स्वाहा॥ इदमग्नीवरुणा भान
मम॥ सत्त्वो॥ विश्वाहा॥ इदमग्नीवरुणा भ्या॥ अयाश्वाग्ने॥ ज० स्वाहा॥ इदमग्रये अया
स॥ ये ते शर्तः स कर्त्तुः स्वाहा॥ इदवरुणा यसा विवेविस्मवेविस्मो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स कर्त्तुः
भ्यश्च॥ उ० उत्तम॥ म स्वाहा॥ इदवरुणा य अदितये॥ प्रजापतये स्वाहा॥ इदप्रजापतये
॥ अग्रये सिद्धकृते स्वाहा॥ इदमग्रये सिद्धकृते नमः॥ संस्रव प्राशनी॥ पावित्र्या भ्या
मार्जनी॥ पावित्र्यं यत्ति॥ उ० एते परं पावदानी॥ य एता विमोक्तः॥ नतः ब्रह्मवारी
उपसंग्रहणं पूर्वकं गुरुं नमस्कृत्य परिसमूहनादि च युष्मकरणा न समिदाया
नमः॥ नसिन्ने वाग्री कुर्यात्॥ ततो ग्रेरुत्तरतः स्थापितानामष्टानां दक्षिणेत्तराय
तानां जलदण्डकलशानां पञ्चमुखाणां पूर्वभागे आसूतेषु प्रागग्रहरिण्ड

॥४२॥

10

शेषु उदङ्मुखो ब्रूती स्मृत्वा॥ प्रथमकलशोदकमर्त्ता कृत्वा तेनां जलिलेनोदकेनात्मानमभि
षिचेत्॥ ये पूर्वतरग्रयः प्रविष्टा गौ गोष्ठ उपगौ सोमयत्ने मनोहास्तौ विरुजस्तनूदुष्ट
रिदियस्तानां विजहामि यो रोवनस्तमिह गच्छामि॥ इति मंत्रेण॥ प्रथमजलकलशेन
शिरोभिषिचति॥ तेन मामभिषिचामि अग्ने यशसे ब्रह्मणे ब्रह्मवर्चसा येति मंत्रेण द्विती
यकलशजलमादाय॥ ये पूर्वतरग्रयः प्रविष्टा॥ येन अयमकृत्वा यो नावमृषता
६०॥ येनास्यवभृषि वतीय दत्तदाश्च नायश इत्यनेन मंत्रेण ततः ये संतः तृती
या जलं गृहीत्वा आयोद्विष्टा॥ इत्यनेन मंत्रेण तृतीयोदकं भजनेनाभिषिच्यै॥ पुन
र्येष्वंतर इति यं वमार्त्तं भाजलं मादाय तस्मा अरंग इत्यभिषिच्यै॥ ततः ये स्वत
रग्रय इति मंत्रेण षष्ठसप्तम अष्टम ऊर्ध्वभागे प्रत्येकमुदकमादाय तस्मात्पार

पुनः ये संतः वसुधैव कुटुम्बकम् इति मंत्रेण ततोदकं नाभिषिच्यै॥

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

वयं अभिषिञ्च्य ॥ ततः उड तममिति मेखला मुमुया ॥ शिरोमार्गेण ॥ मेखलादं वभ्रमौ नि
 धाय ॥ वामो न्यपरिधाया वम्य आदित्य मुपलब्धने ॥ उचन भ्राजभ छुरिं क्रोम रुद्रिर
 स्मृत्या तया वभिरस्त्र दशसनि रक्वि दशसनि मा ऊर्वाविद न्मा गमयो घन भ्राजभ
 छुरिं क्रोम रुद्रिरस्त्र दिवा या वभिरस्त्रा कृतसनि रसित शतसनि मा ऊर्वाविद न्मा
 गमयो घन भ्राजभ छुरिं क्रोम रुद्रिरस्त्र न्साय त्या वभिरस्त्र सप्त ससनि रसित
 सप्त सनि मा ऊर्वाविद न्मा गमये न्यने नम वै एण दि च्य मुपलब्धया ॥ ततो दाधि प्रशर्न ॥
 जपलोम निरुत्तन ॥ आवम्य ॥ औडवर काष्ठेन दत्त धावर्न ॥ अन्ना या पयस्व ६०
 सोमो राजा यमा गमत् ॥ समे मुखं प्रमा र्क्षते यशसा वभगेन वा ॥ अने नम वै एण
 तप्रक्षालनं ॥ ततः उड चर्त्तन ॥ पुनस्तन ॥ चंदनं गृही त्वा मुखना सिक योरु वंभ
 न ॥ प्राण पातौ मेत र्यय व कुर्मत्त र्यय श्री त्रैमेत र्यये त्यने नम वै एण ॥ ततः पा

॥४३॥

10

एण रवने जतं कृत्वा त उदक मादाया पसथं कृत्वा दक्षिण भिमुखो भूत्वा जलं दक्षिण स्थादि
 क्षिपित्वा पितरः श्रुं धर्षं इति मंत्रेण ॥ ततो यशो पवीती भूत्वा उदको पत्थर्त्तन ॥ त
 तश्चंदनादिना न्मानमनुविष्य ॥ सुवत्ता अहमक्षिर्भा भूया स ६० सुवर्चसा मुखेन ॥ सु
 श्रुं कर्णं भा भूया स ॥ अर्त्त वासः परिधाया ॥ परिधात्ये यशो भा त्ये दार्घ्या युत्वा यज
 र रुद्रिरस्त्रि ॥ शर्त्त वजी वामि शरदः पुरी बीराय त्या षमभिसं ययि ष्ये इत्यने नम वै
 एण ॥ यशो पवीत दय धारणं चर्ववत् ॥ अथोत्तरीयं ॥ यश सामां या वा पथिवी य
 शसं द्रा वृ हत्यती ॥ यशो भगश्च माविद यशो मा प्रतिय घनामिति मंत्रेण उत्तरी
 यं ॥ यारं अहरज मध मिः श्रुं द्यै कामेन्द्रियाय ॥ तामर्हं प्रतिय ग्लामि यशसा
 वभगे नवे न्यने नम वै एण पुष्पाणि प्रतिय ग्लामि ॥ यशसो षसर सामि द्रश्चकार
 विपुलं यश ॥ तेन संग्रथिनाः सुमनस आ वभ्रामि यशो मयीति मंत्रेण ॥ उली

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

ति॥१॥ अथ वाग्दानविधिः॥ आवम्यदेशकलौ सन्नाकरिष्यमाणविवाहगर्भर्तुवाग्दान
महकारिष्य॥ तदग्नयागणयति पूजनं कलशस्थापनं कारिष्य॥ अमुकगोत्र्यामुक
प्रवरामामुकनाम्नेवरय॥ अमुकगोत्रात् अमुकप्रवरान् अमुकनाम्नीकन्याकन्याजो
तिर्वेदादिष्टे मुहूर्त्तमासे॥ अथ गेपतिने क्लीवे दशदोषविवर्जिते॥ इमां कन्यां प्रदा
स्यामि देवाग्निविजसन्निधौ॥ वावा दत्ता मया कन्यामुत्रार्थस्वीकृता त्वया॥ कन्या व
लोकनविधौ निश्चितं स्वमुखी भवा॥ २॥ ॥ इति वाग्दानविधिः॥ ॥ नतः आवम्यप्रा
णनायम्यदेशकलौ सन्ना अस्यामुकशर्मणः पुत्रस्य करिष्यमाणविवाहगर्भर्तुस्य
पुण्यं वाचने अविघ्नं पूजनं मंडपप्रतिष्ठापनात् पूजनं वसोक्षीरात् दीर्घ
करिष्य॥ ५ करीत्यास्तुति वाचनादीनि कुर्वन्॥ नादीनां च न्यूनं वंशप्रतपो परिवर्त्ते
एगणयन्त्यादिगोयादिषोडशब्रह्मादिसन्नामास्तुः तद्वत्तेषु करीत्यां प्रतिष्ठाप

॥४५॥

10

वर्कयज्याः॥ ५ वंशमीयत्तवकुशदेवदत्तस्य च वान् आग्नादिप्रशस्तपत्रवेष्टितान् स
त्रेण॥ मोदश्चेव प्रमोदश्च सुमुखोर्मुहुरेखस्तथा॥ अविघ्नो विघ्नक जीव वदंता विघ्नमात
रः॥ एताः अविघ्नमातरः॥ नविनी नैदिनी मैत्रा ५ मावपशुवर्द्धनी॥ एताः मंडपमातरः॥ गौ
री पद्मा शवी मेधा सावित्री विजया जया॥ देवसेना स्वधा स्वाहा मातरौ लोकमातरः॥ हृष्टि
ः पुष्टिस्तथा सुष्टि रत्ननो कुलदेवताः॥ गौयादिमातरः॥ ब्राह्मी माहेश्वरी वैवकौमारी वैष्ण
वी जया॥ वाराही वत्सर्षेयाणी वामुद्राः सुखमातरः॥ क्षारस्पदक्षिणे भागे तिष्ठः पूज्यस्तमा
तरः॥ उत्तरे देवतायज्या जयन्त्यादि क्रमेण च॥ जया वीजया वैवविज्ञेया क्षारमातरः प्र
पूजयेत्॥ श्रीश्वलक्ष्मीर्धति मेधा स्वाहा प्रज्ञा सरस्वती॥ कुम्भवशा वसोक्षीरा ससेना च
तमातरः॥ वसोः पवित्रमसीति मंत्रेण रेखा कारयेत्॥ कुम्भवशा वसोक्षीरा पवधारा यजे
नव॥ करवेत्स सधारा वानातिनीवानयोक्षिता॥ मत्सी कर्मी ववारादी कुकुटीदुर्दुरीत

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

आ॥ नक्षत्री सोमयाश्चैव सप्तै नाजलमानरः॥ नतः मनोज निरिति प्रतिष्ठा॥ नतः रजनम॥ आ
वाहनादि॥ नैल्लानं॥ निकामेनिकामेनः॥ उद्वर्जनस्तानं॥ काशान्काशत॥ उद्वर्जनस्तानं
॥ शुद्धैदकस्तानं॥ नतश्चैदनादि रजनं॥ नतः स्थिरो भवती इगः॥ ॥ इति मंडपदेवकादिः
प्रतिष्ठा॥ ॥ अथ मधुपर्कः॥ आवम्य प्राणनायक्यदेशकालौ स्मृत्वा कन्याधिने वरायकन्या
दानांगभर्तृमधुपर्ककरिष्ये॥ साधु भवानास्मा मर्षयिष्यामो भवते॥ उ अर्चय॥ इति प्र
तिवचनं॥ विष्टो विष्टो विष्टोः॥ प्रतिगृह्यतां प्रतिगृह्यतां॥ वक्षोस्मि सप्तानां नमुयना
मिव सूर्यः॥ इति नमजितिष्यामि यो मा कश्चातिना सति॥ इत्यनेन मंत्रेणोपविशति॥ पा
द्यं प्रतिगृह्यतां प्रतिगृह्यतां॥ विष्टो जो दी हो सि विष्टो जो दोह मा शी यमायि पाद्यै विष्टो
दोह साक्षी यमायि पाद्यो इति॥ सर्वपादप्रक्षाल्य दक्षिणप्रक्षालयति ब्राह्मणश्च दक्षिणप्र
थमं॥ विष्टो २ प्रतिगृह्यतां प्रतिगृह्यतां॥ वक्षोस्मि सप्तानां॥ अद्यो २ प्रतिगृह्यतां

॥४६॥

15

10

5

प्रतिगृह्यतां॥ आपस्तु युष्माभिः सर्वान्मानवां प्रवर्तयामि॥ इत्यनेन मंत्रेण अर्धमभिर्वाद्यं
॥ समुद्रवः प्रतिगृह्यतां योनिमभिर्वाद्यं॥ अरिष्टास्माकं बीरामा परासे विमत्यया॥ इत्य
नेन मंत्रेण॥ आवमनीयं २ प्रतिगृह्यतां प्रतिगृह्यतां॥ आमागन्तव्यं सप्त सप्तवर्षं
॥ तमाकुरुष्विष्यं प्रजानामधिपति पशूनामारुहन्तनामिति मंत्रेण वमनीं॥ मधुपर्
कं २ प्रतिगृह्यतां॥ मित्रस्यान्वावरुषा प्रतीक्षत॥ देवस्य तेति प्रतिगृह्यतां॥ सद्यो या
लौक्या दक्षिणस्यानामिकयात्रिः प्रयौति॥ नमः स्वावासावौ यात्रा शनै यत्त आवि
इति नैति कृतमि॥ अनामकांशुषेन वात्रि निरुक्षयति॥ त्रिः प्राश्नाति॥ यमधुनो म
धुर्धपरम ६० रूपमनाद्यं॥ तेनाह मधुनो मधुयेन परमेण रूपेण नायेन परमो
मधुयो नादो सारि ३॥ आवम्य प्राणनायक्यदेशकालौ स्मृत्वा कन्याधिने वरायकन्या
दानांगभर्तृमधुपर्ककरिष्ये॥ साधु भवानास्मा मर्षयिष्यामो भवते॥ उ अर्चय॥ इति प्र

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

मायायाय विदीपयते मायारूपाणि यथा
मातृदयशो भवन्ति यन्मम॥

ज्ञानिमे गानितन् स्तन्नामे सहस्रं तु ॥ चारुभासे यशोभासे दीर्घा ॥ यत्नोपवीतधारणं पर्व
 वत् ॥ यश्च सामा ॥ प्रतिपद्यनामिति उत्तरीयं ॥ ततो विरावमनं ॥ वंदनं ॥ सुवत्सो अहमसि भोज
 यास ६० सुवर्द्ध सुरवेन ॥ सुस्तु कर्णभ्यां भूयास ॥ पुष्पाणि ॥ या अहं राजमदग्निः श्रद्धाये कामे डि
 याय ॥ तामहं प्रतिगृह्णामि यशसावभगेन व ॥ यश्च शोषर ॥ यशो मयी ॥ पुष्पवधनं ॥ अर्चक
 रणमसि इति अर्चकरणं ॥ ॥ श्रीः ॥ ॥ इति प्रयोगरत्ने मधुपर्कः ॥ ॥ ततो वरः देशका
 लौ स्तत्वा धर्मप्रज्ञासं पत्यर्थदारापरिश्रममहं करिष्ये ॥ तदगत्तया विदीर्तं अग्निप्रति
 ष्ठा महे करिष्ये ॥ गेहमथे ततो गत्वा वरो ब्राह्मणसंयुतः ॥ दौराशी वतनः कृत्वा पर्वपाश्रम
 यो दिशी ॥ मध्ये हस्तानरं कृत्वा पत्यैर्द्वयस्तुतं दुलैः ॥ अंत्यपटे स्वस्ति कंवकुपीर्लुङ्गमसी
 युतं ॥ उदकसंस्त्राः दद्याः कुर्यात्तन्मध्ये धारयेदुधः ॥ पत्युः सुखो वरास्तु न प्राप्नुवीक
 न्यकात्तथा ॥ न देवत्वमिति पठेत्कुलदेवी स्मरेच्च सः ॥ ऊं कुम्भं क्षातं उदजीरयेत्
 यश्च शोषर सामिद्व्यश्चकार विपुर्वपथुः ॥ तेन संस्थिताः सुमनसा वदन्ति ॥

46211

फ. वा. द. यः ॥ मनोजरितिर्मन्त्रेण नोजयिष्याम्यकन्याया ॥ वरोपादोपरिस्थाप्या वरोवध्वाशिरोपरि ॥
 प्राञ्चुत्वं वरन्यस्य वक्षःप्रमं च्छुखीततः ॥ वरोदयाद्ययत्नेन दुमार्थैवाप्तमोदय ॥ ॥ अथ वस्त्रप
 रिधानं ॥ कन्याजरांगकपरिधत्स्व वासोभवाकृष्टीनामभिः शक्त्या वा ॥ शतं च जीवः शरदः सुवर्बारविं
 चपुत्राननुसंययस्वायुष्मनीदपरिधत्स्व वासः ॥ अथोत्तरीयं ॥ या अकृतं न वर्यया अतन्वत ॥ या
 आदेवी स्तनभित्तोत्ततं च ॥ तात्वादेवीर्नरेसे संययस्वायुष्मनीदपरिधत्स्व वासः ॥ अथैनौ स
 मंजयति ॥ परस्परं जर्मजेथां ॥ समं जन्तुविश्वे देवाः समा यो हृदयानिनौ ॥ समात्तरिश्वा संभानास
 मुदेष्टुदधातुना विना ॥ वराय प्राञ्चुत्वं वाक्षकन्याप्रमं च्छुखीतया ॥ न स्य दक्षिणतौ दाता उयविश्य
 उदमुत्तः ॥ दातुं दक्षिणे यार्धे पत्नी वै वै पवेशयेत् ॥ वध्वाशिखा मुविष्मांश्च कन्या दानं समा
 वेरेन ॥ ॥ ॥ देशकालौ सत्त्वा मम समस्तपितृणां निरतिशया सार्नद व्रतलोका वाग्यादिकन्या
 दानकल्योक्त फलो वाप्तये अनेन वरेण अस्या कन्याया मुन्या दयिष्यमानसं तन्या दाद

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

शिवरानपुरांश्चपवित्रीकर्तुंआत्मनश्चवस्मीनारायणपीतयेब्राह्मविवाहविधिनाकन्यादानम
हंकारये॥इतिसंकल्प्यः॥सकुशाक्षतजलेनसंकल्प्यः॥ततोवधुवरयोःपुरतःकौस्यपात्रह्माप
यित्वातत्रकन्याहस्तोपरिहंसे'वरे'कृत्वा॥तत्रशिवाश्रयःसंतुसंतुशिवाश्रयःसौमनस्यम
स्तुअस्तसौमनस्य॥अक्षरंवारिहंसे'वास्तुअक्षरंसेतमरिष्टश्चायन्यापरोर्गंडरिजंतुप्रतिहतम
स्तुयदेयस्तदस्तुदीर्घायुःश्रीःशान्तिःपुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु॥नवदानवाक्यं॥अमुकगोत्रस्यअमु
कप्रवरस्यअमुकशर्मणःपौत्राय॥अ.गो.प्र.अ.श.पुत्राय॥कन्यापक्षेत्तु॥अमुकगोत्रस्यामु
कप्रवरस्यामुकशर्मणःप्रपौत्राय॥अ.गो.प्र.श.पौत्राय॥अ.गो.प्र.श.पुत्राय॥एवमेववारद
यं॥अमुकगोत्रायअमुकप्रवरायअमुकशर्मणेवराय॥कन्यापक्षे॥अमुकगोत्रायअ
मुकप्रवरायअमुकनाम्नीकन्यायथाशक्त्यालंकृतांकन्याप्रजापतिदेवर्षीपुराणैकशत
गुणीकृतज्योतिषीमातिरात्रफलप्राप्तिकामःकन्यादानफलप्राप्तिकामोभार्यात्तेननुभ

॥४८॥

15

10

मोगत्यतनु नानेनममजीवसेनहेतुना॥कठेवध्रीमिष्ठभगवन्जीवशराशत॥ कन्यायादक्षिणीसंअभिमतयो

5

महप्रधेददे॥इत्युक्त्वाकौस्यपात्रेविष्टजयाधारयाभार्यायादीयमानेजवयुक्तंयुष्माक्षनादियुक्तं क
न्यादक्षिणहस्तवरस्यदक्षिणहस्तेदद्यात्॥वरस्तुस्त्रीसुक्ता॥घौस्त्वोदैदातुयथिवीत्वाप्रतिगृह्णा
तु॥यस्तुयाधर्मश्चरित्तयाःसोनयासह॥धर्मवार्थेवकामेवत्वमेयंनानिवरित्तया॥नानिवरामीः
निवरः॥कोदादितिकामस्तुतिपठेत्॥कस्तेनकन्यादानसंगतासिधर्थेइमांदक्षिणीतुभमहंसंप
ददे॥नतःस्त्रैसमानियुक्त्याकंकारयेदुधः॥आवेक्ष्यदंपतीर्नावर्त्तन्तीति॥कठे
वैवशरस्तं कदावेदःप्रकीर्तिनाः॥आवेक्ष्यमंत्रवक्षतापरित्वेत्यनुवाकतः॥परित्यागिर्व
दि६०सिष्ट॥कठिदेशेवयस्तुत्रैडर्धनिकाशयेदुधः॥ऊरुमाकंजतःकृत्वाउणवैवस
मन्विता॥हरिप्रखंडसंयुक्तंवधाश्चवामहस्तके॥वध्रीयात्रुवरःसम्यकयथावधेतिमंत्र
ः॥कठदेशेवयस्तुत्रैअधोनिष्काशयेदुधः॥एवमवदयसंयुक्तंवरस्यदक्षिणेकरे॥वधमा
दायहस्तेनवध्रीयान्स्वर्मंत्रतः॥रक्षावधनसंयुक्तौगौर्यादियजनंवरं॥ननोआम

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

सवनं॥ सर्वरूपधरे देवि गौरि शंकर वत्स ने॥ नमस्तु ते देवि शिषु त्रसौ त्वं वदेहि मे॥ देवे आनि
मस्तु त्वं देवेन्द्रः प्रियमाभिनि॥ कल्याणं भाग्यमा रोम्यं सौभाग्यं वै वदेहि मे॥ मां गत्व तत्तु सत्रैव॥ दीप
त्वं देहि कल्याणं देहि सर्वाभ्युत्थानं॥ यावद्वर्तमाना ये जना वत्स वस्तु रोभव॥ ॥ वती सिन्धुम
हा भाग सर्वकल्याणदायक॥ देहि मे सर्वतः सौख्यं सवेत्तानं रुनायकं॥ शनैवो अत्र वधा॥ पित्रो
प्रयत्नामादाय गृहीत्वानिष्क्रमति॥ यदैषि मनसा दूरीयते नुपवमानो वा॥ हिरण्यवर्णाः
वैकर्णः सत्त्वामन्मनसा करो॥ त्वमुक्तदेवी त्वं तेन मंत्रेणाग्निसमीपं गच्छति॥ परस्परं समीपे
र्था॥ वरत्नसमीपमाणं मंत्रं यच्छति॥ अघोर वस्तु रपनि द्रोभि शिवाय श्रुत्याः सुमनाः सुव
धीः॥ वीरसुहृद्वक्तृमास्यो नाशो भवति पदं शं वत्सु दे॥ सोमः प्रयमो विविदे गंधर्वो वि
विदउत्तरः॥ तृती यो ग्रथेति स्तूरी यस्ते मनुष्यजाः॥ सोमो ददं धर्वा य गंधर्वो दददग्र
ये॥ रथिवपुत्रो श्रीदादाग्रमं स मयी इमां॥ सानः यथा शिवत्तमा मेरय सानं कुरु विश

॥४२॥

15

10

प्रसूतसुपुत्रं भस्त्रं कृत्वा दक्षिणे तौ ग्रं वाचनः

5

निविहुर॥ यस्यामुशतः प्रहरामुशे पयस्यामुकामावह वीनिविह्यै॥ प्रदक्षिणमग्निं परीक्षीयति
शनि॥ वरस्य दक्षिणे वक्षः॥ दक्षिणे तो बलासनमासीर्य प्रणीय॥ परित्सीर्य॥ पवित्रं देनादभी
स्वयः॥ पवित्रे दे॥ प्रोक्षणीयत्रं॥ आनृत्वा वी॥ समागच्छ
॥ ओजं॥ पूर्णपात्रं॥ उपकृत्य॥ नीयानि॥ शमीपवाश मिश्राः तानाः॥ अश्वाः॥ कर्मर्था आताः॥ पू
र्य॥ पवित्रे कृत्या प्रोक्षणीयं॥ अर्थवत्प्रोक्षणीयं स्तुत्य॥ अर्थवत्प्रोक्षणीयं॥ आनृत्वा तानाः॥ प्रो
क्षणीयं॥ सर्वेषां प्रोक्षणीयं॥ निरूप्यार्ज्यं॥ अविधि न्य॥ पर्यगच्छीत्या॥ स्ववत्प्रतप्य॥ सम
जा॥ अमुत्सा॥ पुनः प्रतप्य॥ निदध्यात्वा॥ आजमुद्वा स्या॥ उत्पद्य॥ अवेत्सा॥ प्रोत्सा॥ उत्पद्य
॥ उत्पद्यमनःकुशनादाय॥ निष्ठस्तमिधोऽभ्याधाय॥ य द्युत्सा॥ उत्पद्य॥ प्रजापतये स्वाहा॥
इदं प्रजापतये स्वाहा॥ इदमिन्द्राय॥ अग्रये स्वाहा॥ इदमग्रये॥ सोमाय स्वाहा॥ इदं
सोमाय॥ अग्ने स्वाहा॥ इदमग्रये॥ भुवः स्वाहा॥ इदं वायवे॥ स्वः स्वाहा॥ इदं सूर्याय॥ त्व

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

15

धननमिश्रि पाशसन्धितमयाश्रिता। अया नोयत्तु वृत्तं स्यात्तु नोवेद भेषज ६ स्वाहा ॥ १
 रत्नवरुणं ये स दत्तं यदियाः पाशा विनता महांतः ॥ नेमि नै अशसविनी व विष्णु विष्णु मुखं वतु मरुतः सर्कः २
 नै अग्रेयैः सन्त्वाहा ॥ इदमग्नी वरुणाभ्यां ॥ सत्य नैः ० धि स्वाहा ॥ इदमग्नी वरुणाभ्यां ॥ अ योश्चाग्ने ० ज
 ० स्वाहा ॥ इदमग्ने अयसे ॥ येने शर्तः सर्कः स्वाहा ॥ इदं वरुणा य सवित्रे वि सवे वि श्वे भ्यो देवे भ्योः
 मरुतः ॥ सर्कः भ्यश्च नमः ॥ उ उ नमः ० म स्वाहा ॥ इदं वरुणा यादि नये ॥ अ यय द्रुक्षेमः ॥ कृता वा द
 तधामग्निर्गंधर्वः सन इदं वरुणं सर्वं पातु न सौ स्वाहा वा ॥ इदं मत्तसा दे कृत धाम्नेः ग्रये गंधर्वी यन
 मम ॥ कृता इत धामाग्निर्गंधर्वः सत्यो घधयो सरसो मुदो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदमो घ धि भ्यो
 सरो भ्यो मुद्रः ॥ स ० हि तो वि श्व सामा र्क्यो गंधर्वः सन इदं वरुणं सर्वं पातु न सौ स्वाहा वा ॥ इदं
 स ० हि ता य वि श्व सामा र्क्यो य गंधर्वी यन मम ॥ स ० हि तो वि श्व सामा र्क्यो गंधर्वः स स म री
 व मो सर स आ मुवो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदमरी वि भ्यो सरो भ्यः आ मुभ्यः ॥ सु मुभ्यः सूर्य र
 श्मि श्रद्द मा गंधर्वः सन इदं वरुणं सर्वं पातु न सौ स्वाहा वा ॥ इदं सु मुभ्यः सूर्य र श्मि यै व द
 म सै गंधर्वी य ॥ सु मुभ्यः सूर्य र श्मि श्रद्द मा गंधर्वः स स न स त्रा ण सर सो भे कुर यो नाम ॥ ५० ॥

10

5

ताभ्यः स्वाहा ॥ इदं न सत्रे भ्यो सरो भ्यो भे कुर भ्यः ॥ इविरो वि श्व य ना वा तो गंधर्वः सन इदं वरुणं सर्वं पा
 तु न सौ स्वाहा वा ॥ इदं इविरो य वि श्व य व से वा ता य गंधर्वी य ॥ इविरो वि श्व य ना वा तो गंधर्वः
 स स्या पी अ सर स ऊ भ्यो नाम ताभ्यः स्वाहा ॥ इदमग्नी सरो भ्यो उभ्यः ॥ उभ्यः सु पर्णे य तो गंधर्वः
 सन इदं वरुणं सर्वं पातु न सौ स्वाहा वा ॥ इदं उभ्यो वे सु पर्णे य य ता य गंधर्वी य ॥ उभ्यः सु पर्णे य
 तो गंधर्वः स स्य द शि ण अ सर स ता वा ना म ताभ्यः स्वाहा ॥ इदं द शि ण भ्यो सरो भ्यः स्वा वा भ्यः ॥ य ज
 पति वि श्व क र्मा मनो गंधर्वः सन इदं वरुणं सर्वं पातु न सौ स्वाहा वा ॥ इदं य ज प त यै वि श्व क र्मी
 णि मनो गंधर्वः स स्य क र्मा ना य सर स ए ष्ठी ना म ताभ्यः स्वाहा ॥ इदमग्नी सरो भ्यः प
 रि भ्यः ॥ अ य ज या हो मः ॥ वि त्तं व स्वाहा ॥ इदं वि ता य ॥ वि नि श्र स्वाहा ॥ इदं वि त्तो ॥ आ क र्त व
 स्वाहा ॥ इदमा क र्ता य ॥ आ क र्ति श्र स्वाहा ॥ इदमा क र्त्तौ ॥ वि ता र्त व स्वाहा ॥ इदं वि ता ना य ॥ वि ता
 नि श्र स्वाहा ॥ इदं वि ता नि ॥ मन श्र स्वाहा ॥ इदं मन से ॥ श क री भ्यः स्वाहा ॥ इदं श क री भ्यः ॥

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

दशस्त्रस्वाहा॥ इदं दक्षिणं यौर्णमासं वस्वाहा॥ इदं यौर्णमासाय॥ व हस्त्रस्वाहा॥ इदं व हस्त्रे॥ रथं तरं
वस्वाहा॥ इदं रथं तरं॥ य॥ प्रजापतिर्जयानेन्द्राव शिवाय क॥ उग्रः पतनाजये भु॥ तस्मै विशः स
मनमंत सर्वाः स उग्रः स इह शिव भव स्वाहा॥ इदं प्रजापतये जयानिद्राय॥ अग्रिरे श्रियमो वा
युसूर्य श्रीशिव हस्त्रातिः॥ मित्रैवरुणः समुद्रो त्रसोमः सविता शिवः स्वधा विष्णुश्च मरुतः पित
रोष्टा दश स्त्राः॥ ॥ अथाभ्याताह्वेयः॥ अग्निभूतानामधिपतिः समावत्त्वस्मिन्नुत्पन्नस्मिन् स
त्रीत्यामावत्त्वस्मिन्नुत्पन्नस्मिन् द्वौ त्रैत्यामाश्विस्तौ पुरोधाया मास्मिन् कर्मण्यस्तौ देवहत्या ४०
स्वाहा॥ इदमग्रये भूतानामधिपतये॥ इन्द्रो ज्येष्ठानामधिपतिः समा॥ इदमिन्द्राय ज्येष्ठाना
मधिपतये॥ यमः पृथिव्या अधिपतिः समा स्वाहा॥ इदं यमाय पृथिव्या अधिपतये॥ वायु
रंतरिक्षस्याधिपतिः स॥ इदं वायवे तंतरिक्षस्याधिपतये॥ सूर्यो दिवो अधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इदं
सूर्याय दिवो अधिपतये॥ वंदमानेनामधिपतिः समा॥ इदं वंदमानेन सत्राणामधि

॥५१॥

10

पतये॥ व हस्त्रातिर्ब्रह्मणे अधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इदं व हस्त्राये ब्रह्मणे अधिपतये॥ मित्रः सत्यानामधिप
तिः स॥ न्या० ४० स्वाहा॥ इदं मित्राय सत्यानामधिपतये॥ वरुणो यामधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इदं वरु
णाय यामधिपतये॥ समुद्रः स्रोत्यानामधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इदं समुद्राय स्रोत्यानामधिपतये॥
अन्न० साम्राज्यानामधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इदमन्नाय साम्राज्यानामधिपतये॥ सोमश्चोषधी
नामधिपतिः समा॥ स्वाहा॥ इदं सोमाय चोषधीनामधिपतये॥ सविता प्रसवाना अधिपति
ः समाव॥ स्वाहा॥ इदं सवित्रे प्रसवाना अधिपतये॥ रुद्रः यमनामधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इ
दं रुद्राय यमनामधिपतये॥ उदको यस्यर्शः॥ नक्षत्ररूपाणामधिपतिः स॥ स्वाहा॥ इदं न
क्षत्ररूपाणामधिपतये॥ विष्णुः पर्वतानामधिपतिः समा॥ स्वाहा॥ इदं विष्णवे पर्वतानाम
धिपतये॥ मरुतो गणानामधिपतयस्ते मावत्त्वस्मिन् ब्रह्म स्वाहा॥ इदं मरुओ गणानाम
धिपतिभ्यः॥ पितरः पितामहाः परे वरे तता स्तनामहाः इह मावत्त्वस्मिन् ब्रह्म स्वाहा॥ इ

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

दीपितः पितृमहः परेभ्यो वरेभ्यः सुतेभ्यः सुतामहेभ्यः ॥ उदको यस्य सः ॥ अग्निरेतुप्रथमो
 देवतानां ६० सोऽस्यै प्रजाभवेतु मनुष्याणां नदयः ६० राजा वरुणो नुमन् यथा यथैयः ६० स्त्री यो
 वमघ्नरोदात्ता ॥ इदमग्रये ॥ इमामग्निस्त्रायतां गार्हपत्यः प्रजामस्येनयतु दीर्घमायुः ॥
 अश्विनोपस्त्राजीवन्तामस्तुमातापौ वभानंदमभिविदुश्च नामियः ६० स्वाहा ॥ इदमग्रयेः
 गृहपतये ॥ स्वास्तु नो अग्ने दिवा पृथिव्या विश्वानि वै स्यथा यजत्र ॥ यदस्मीमहि दि
 विजातं यशस्तदस्मात्तु इविण्मोहि वित्रः ६० स्वाहा ॥ इदमग्रये ॥ तुर्गन्तु यथा प्र
 दिशन् एहि न्योति मध्ये स जरत्र आयुः ॥ अथैतु मत्पुत्रमर्त्तम आगाधै वस्तुनो
 नो अभयं कृणोतु स्वाहा ॥ इदं वै वस्तुनो य ॥ परं मत्पुत्रं अनुपरे हि यथां य हो अन्त्य
 इतरो देवतानां ॥ वस्तुमतेष्ट एव तेनेत्र वीमिमानः प्रजा ॥ रीरिषीमोत वीरा
 स्वाहा ॥ इदं मत्पुत्रं ॥ उदको यस्य सः ॥ कुमार्या भ्राताशमी यत्ता शमिभ्राता

॥५२॥

10

जानोजलिनां जला वा वपति ॥ अर्यमणं देवं कन्या अग्निमयश्चन ॥ स नो अर्यमा देवः प्रेनोमुवं
 मुमायर्त्तय स्वाहा ॥ इदमग्रये ॥ इयं नार्यु पडते वाजा नावपतिका ॥ आयुष्मानस्तु यानिरे
 धंता सातये मम स्वाहा ॥ इदमग्रये ॥ इमो वाजा नावपाम्यग्नौ समक्षि कर्णं नवः ॥ मम तुभ्य
 वसं वनं नतदग्निरनुमन्तामियः ६० स्वाहा ॥ इदमग्रये ॥ अथ वरः कन्यायाः दक्षिणह
 स्तेसांगुष्ठमुज्जानं गृह्णाति ॥ गृह्णाति सौभगा यदुत्तमयापन्याजरदृष्टि र्यथासः ॥ न
 गो अर्यमा सविता पुंरधि मस्तु ॥ उर्गाह पत्न्या यदेवाः ॥ अमोहमस्मि तात् ६० सात्वम
 स्पमोहम ॥ सामाहमस्मि ऋतं पौरुषं पृथिवीत्वं ॥ नावेहि विवस्वतः स ऊरे नो दधा
 वहे ॥ प्रजा प्रजेन यावहे प्रजान्विधा वहे वहुना ॥ ते संतु जरदृष्टयः संधि योरो वि
 लुप्तमनस्य मातौ ॥ पश्य मशरदः शतं जीवे मशरदः शतं ६० श एयामशरदः
 शतमिति मे वै ॥ अथैनामश्मानमारो हयति ॥ आरीदे ममश्मानमस्मै वत्त

5

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

ॐ स्तिरभव॥ अभितिष्ठ पत्न्य नौ ववाध स पत्न्या यत्तदत्यनेन मंत्रेण॥ अथ गाथा गायति॥
 सरस्वती प्रेदमवसु भगे वाजिनी वति॥ यत्ता विश्वस्य प्रजाया मस्याग्रजः॥ यस्मी भर्तुः स म
 भव यस्या विश्वमिदं जगत्॥ ताम यगाथां गास्या मिया स्त्री एमुत्तमं यश इति॥ अथ य
 रिक्कमनः॥ सुभमग्रे पर्यवहनं सूर्यो वहतु नासह॥ पुनः पातभ्यो जायते प्राग्ने प्रज
 या सह॥ एवमिदं परम॥ कुमार्यो राजा होमः॥ भगा यस्याह॥ इदं भगा यनमम॥ त
 स्त्री चतुर्भ्यो परिकमलं॥ नतः प्रजापतये स्वाहा॥ इदं प्रजापतये नमः॥ नतः सप्त
 पदी॥ एकमिषे विष्णु स्नानयतु॥ देवर्जे विष्णु स्नानयतु॥ नीलरायस्य वायुः
 विष्णुः॥ वत्सारमायो भवाय विष्णुः॥ पंचपशुभ्यो विष्णुः॥ षड्भ्यो विष्णुः॥ स
 त्वे सप्तपदा भूतामा मनुष्या भवविष्णु स्नानयतु॥ ततो वरः उदकं कुंभमा
 दाय वक्षस्व ईदं न्यभिषिं वति॥ आपः शिवाः शिवत्तमाः शीताः शान्ततमाः स्तीः

॥५३॥

15

10

5

स्ते क एवं भेषजम्॥ आपो हि स्ते न्यादि विभिर्मंत्रैः॥ ततो वक्षस्व ईदं न्यभिषिं वति॥ भ
 यश्च शरदः शनान्॥ ततो वरः वधादक्षिणं धीपरिदक्षिणं हस्तीनां तस्याह दयमावमनो॥ म
 मवत्ते ह दयं दक्षिणं॥ ममवत्ते मनुविं चने अस्तु॥ ममवावमे क मना नुष स प्रजापतिं ह्यनियुन
 कुमर्त्य॥ ततः सुमंगली रियं वक्ष्मि माः स मेत पश्यत॥ सौ भाग्यमस्येदन्वा याथा त्वं विपरेतना
 ॥ अत्रावाशत॥ वक्षं वरः स्व काम भागे उपविश्य सीमंते सिंदूरदानं करोति॥ वरः उन्मथ्य॥ ओ
 न डुहो रोहिते वर्मण्यु यवेशयति॥ इह गावो निषीदन्ति ह्यश्वा इह पुरुषाः॥ इहो सहस्रद
 क्षिणो यत इह यस्याने षीदन्ति॥ ततः पूर्ववत्स्नाने उपविश्य॥ अग्नये स्विष्टकृते नमः॥
 सस्रवप्राशनं॥ यवित्राभ्यां मार्जनं॥ पावित्र्यं प्रतिपत्तिः॥ वसुणो य ए पावदानं॥ प्राणना
 विमोकः॥ कृतस्य होमसां गनासिध्वर्धनो निष्क यणी भर्तु इयं नुभ्यमर्हं संप्रददे॥ दश
 ब्राह्मणं भोजनं भोज्यं सर्वकृत्यं॥ तिलकं आसिर्बिंद॥ अस्मिन्ने प्रवदशयति॥ प्रव म

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

सिद्धवंता यस्यामि कुर्वे विष्णो मयि मर्त्यत्वादात् ॥ २६ ॥ सतिर्मय यन्ता प्रजावति संजीवशरदः
 शतं ॥ सायदिनयस्येन्यस्यामीत्येव यात् ॥ त्रिरात्रं असा रा लवणशिनौ स्यात् ॥ एकपात्रे सहा
 श्रीतके वित्तु प्रथमे हनि ॥ पयो वर्ज्यं हविष्या नमिस्तयो वत्रिवि क्रमः ॥ वतुर्थी कर्मण्युक्ते भायी
 गमनं वर्ज्यं ॥ ॥ इति प्रयोगरत्ने विवाहं प्रयोगः ॥ ॥ अथ ऐरिणी दानविधिः ॥ सवस्त्रफल
 नो वलं दयन्तो वंशवर्द्धनं ॥ ऐरिण्या खं वंशपात्रं पकात्रैः पारपरितं ॥ करकैः रुद्रसंस्थाकैः
 सुवर्णपरिपरितैः ॥ एतावदैरिणी रूपं कर्त्तव्यं कलसरिभिः ॥ २ ॥ देशकालौ संकीर्त्तयित्वा
 स्वसंस्पर्णफलप्राप्तये वरसप्तम्युक्तमात्रादीनां वतन्यस्त्रीयानां यथाविभववस्त्रादिभिः
 : पूजनमहं करिष्ये ॥ देशकालौ संकीर्त्तयित्वा महेश्वरप्रीतिघारा कन्यादानफलसंस्पर्णना
 ये वंशभि रूद्रये ऐरिणी पूजनं वरमात्रे ऐरिणी दानं व करिष्ये ॥ श्रीश्रुतेति घोडशोप
 वारैः पूजयेत् ॥ ऐरिणी त्वमुमादेवि महेशो गिरिजायतिः ॥ अतस्त्वा पूजयिष्यामि ऐरि

॥ ५४ ॥

15

10

5

णी सर्वकामदा ॥ सवस्त्रावसदीयां वश्रयैः घोडशभि र्छर्त्ता ॥ वरमात्रे प्रदास्यामि कन्यादानस्यसि
 द्धये ॥ ॥ अथ दानमंत्राः ॥ वंशो वंशकरः श्रेष्ठो वंशो वंशसमुद्भवः ॥ अनेन वंशदानेन तुष्टो क्त
 द्विकरोत्तु मे ॥ १ ॥ वंशपात्रमिदं पुण्यं वंशजाति समुद्भव ॥ दानानामुत्तमं दानमतः शान्तिप्रय
 कमे ॥ २ ॥ वंशपात्राणि सार्वाणि मया संयादितानि वै ॥ उमाकीर्त्ता यदत्तानि मम गोत्राभिवर्द्ध
 ये ॥ ३ ॥ वंशवृद्धि करदानं सौभाग्यादिसंभवितं ॥ वस्त्रेण कृदितं पराफलदं समन्वितं ॥
 ॥ ४ ॥ सर्वपापक्षयकरं नानाद्रवैः प्रपरितं ॥ दानानामुत्तमं दानमतः शान्तिप्रय कमे ॥ ५ ॥
 ॥ ॥ सप्तवर्षातिर्यं कन्या पुत्रवत्प्राप्तिना मया ॥ ददानीं तव पुत्राय दत्तां सैहेनया ल्यतां ॥ १ ॥
 ॥ ॥ इति ऐरिणी पूजाविधिः ॥ ॥ अथ वतुर्थी कर्मयत्ने ॥ विवाहादिवसा वतुर्थमपररा
 त्रौ स्नानं कृत्वा गेहमध्यं वृक्षं रुसं स्नानं कृत्वा विवाहग्रेः स्थापनं कुर्यात् ॥ वरः देशका
 लौ स्नत्वा विवाहं गंवतुर्थी कर्महं करिष्ये ॥ दक्षिणतो वस्त्रा सनी उचरन् उदयात्रं

0

5

10

15

20

25

30

CENTIMETERS

20

प्रतिष्ठाप्य॥ प्रणीतादि सर्व आभ्य भागांत पर्यवत्ता॥ अग्रे प्रायश्चित्तैव देवानी प्रायश्चित्त निरसिवास्तु
 एस्ता नाव काम उ यथा वामिया नै पति प्रीत न स्ताम सै नाशय स्वाहा॥ इदमग्रे॥ वायो प्रायश्चित्तः
 तैव॥ या सै प्रजा प्रीत न स्ताम सै नाशय स्वाहा॥ इदं वायवे॥ सूर्य प्रायश्चित्तैव॥ या सै प्रभु प्रीत
 न स्ताम सै नाशय स्वाहा॥ इदं सूर्याय॥ वंद्य प्रायश्चित्तैव॥ या सै गृह प्रीत न॥ स्वाहा॥ इदं वंद्य
 से॥ गंधर्व प्रायश्चित्तैव देवा॥ या सै यशो प्रीत न स्ताम सै नाशय स्वाहा॥ इदं गंधर्वाय॥ नत
 श्वरुणा॥ प्रजापतये स्वाहा॥ इदं प्रजापतये॥ अग्रदत्त्यादि नां प्राजापत्य नां स अवे उदक
 पात्रे॥ अग्रे ये सिद्ध कृते स्वाहा॥ इदमग्रे ये सिद्ध कृते नमः॥ भर्तुवः स्वारति मृदु ब्राह्मणी
 नो यज पति कृषिः क्रमेण गायत्री उल्लिख्य पृथक् पृथक् सिद्धि आश्रयः॥ सूर्यो देवता हो
 मे विमयोगः॥ भूः स्वाहा इदमग्रे ये नमः॥ भुवः स्वाहा इदं वायवे॥ स्वः स्वाहा इदं सूर्याय
 ॥ त्वनौ अग्रे सत्त्व नौ अग्र दत्ति वाम देव कृषिः त्रिष्टु पृथक् दः अग्नि वरुणा देव हो वि

॥५५॥

15

10

5

गः॥ त्वनौ अग्रे सत्त्व नौ॥ इदमग्रे वरुणा भ्यो॥ सत्त्व नौ अग्रे॥ पृथिक् स्वाहा॥ इदमग्रे वरुणा भ्यो
 ॥ अयाश्चाग्र दत्ति वाम देव कृषिः ब्रह्मती र्द्ध अग्नि देवता हो मे विमयोगः॥ अयाश्चाग्रे॥ जलं
 स्वाहा॥ इदमग्रे अयसे॥ ये ते शतमिति वाम देव कृषिः त्रिष्टु पृथक् दः वरुणाः सविता विष्णुः
 विश्वे देवा मरुतः स्वर्क देवा देवता हो मे विमयोगः॥ ये ते शतं॥ कर्त्तु स्वाहा॥ इदं वरुणा य स
 वि त्रैवि सवि विश्वे भ्यो देवे भ्यो मरुतः स्वर्क भ्य नमः॥ उ उ त्तममिति भुनः शेष फ कृषि
 त्रिष्टु पृथक् दः वरुणा आदि सौ त्तम॥ स्वाहा स्वाहा॥ इदं वरुणा यादि त्यायादि तये॥ प्रजा
 पतये स्वाहा॥ इदं प्रजापतये॥ संस्रव प्राशनं॥ पवित्रा भ्यो मार्जनं॥ पवित्रा प्राति पतिः॥ ब्रह्म
 से य ए पात्र दानं॥ प्रणीता विमोकः॥ नतः रुद पात्र मादाय मर्त्री मिषि वानि॥ याते पति
 श्री प्रजा श्री पशु श्री गृह श्री यशो श्री निदिना तनू जरि प्रीत त ए नो करोमि सा जी र्ज त्वं म
 या सहेत्य मुक्ति देवि॥ अथ स्वाती पाद प्राशयति॥ प्रा सै ते प्राण संदधाम्यस्त्रि नि

20

15

10

5

0

CENTIMETERS

रस्त्रीनिमा ४ सैर्मा ४ सानिखवात्तव ॥ ननोदश्याल एमोजन संकल्पः ॥ श्रीः ॥ इति वक्तुः
 श्रीकर्मयोगः ॥ ॥ अथ देवकोत्थापनविधिः ॥ समेव दिवसे कुर्यादेवकोत्थापने बुधः ॥ य
 छेव विषमं नेष्टमुक्ताय वमसप्तमौ ॥ १ ॥ ॥ देशकालौ स्थापितदेवता नानुत्थाप
 नमर्हकरिष्ये ॥ ननः पुण्ड्रकावर्तकत्वा सर्वमातुः संसृज्यविसर्जयेत् ॥ उत्तिष्ठ ब्रह्म
 एत्यने स वा ॥ उत्थावर्तक नमः ॥ यंतु मातृगणः सर्वाः पूजामादाय पार्थिव ॥ इष्टका
 मप्रसिद्धार्थं पुनरागमनाय वै ॥ इत्यावाहितदेवत्विसृज्य ॥ कंकणमोवनं ॥ कंकणमो
 वयाम्यग्रस्तोत्थिनकदावन ॥ मयिरत्नोत्थिरत्नोत्थिनकदावन ॥ श्रीः ॥ ॥
 इति देवकोत्थापनविधिः ॥ ॥ अथ ग्रहप्रवेशः ॥ नवकावः ॥ वक्ष्यप्रवेशः प्रथमे तृती
 ये शुभदः पंचमके थवापि ॥ द्वितीयके वाथ वक्तुर्थके वाषष्ठे वियोगा मवडः खदसा
 त् ॥ १ ॥ वामे शुक्रं नबोदयाः सुखानिश्चयक्षिणे ॥ धनधान्यवपुषस्ते सर्वनाशः ॥ ५२ ॥

